

DEEL TWEE.VAN DIE KERKLIKE SAMEKOMSTE.ARTIKEL 29.

Vierderlei kerklike samekomste sal onderhou word.-- die kerkraad, die klassikale vergaderinge, die partikuliere sinode en die generale of nasionale sinode.

Van die begin af is sulke meerdere vergaderings nodig geag in die Gereform. kerke. Anders is dit by die Lutherse wat die territoriale stelsel huldig, n.l. die landsoverheid is ook die kerkoverheid. Onder die territoriale stelsel word die land dan ook net uit nuttigheids oorweginge in die plaaslike kerke verdeel. In die kleiner lands werk die overheid, omdat hulle hul nie met alle onderdele kan inlaat nie, hier die intermediair van Minister van Erediens, of 'n Superintendent. In groter lands deur middel van 'n kollege. Wel raadpleeg die overheid, maar nie met die kerke nie, maar met die predikante of ecclesia docens.

Die gemeentelike moet eenvoudig net gehoorsaam. In die Episkopale stelsel is van meerdere vergaderings nog minder sprake. Daar is 'n vergadering van biskoppe. Wel is daar ook 'n vergadering van Diocese maar die biskop beslis in onderworpenheid aan die hoof van die kerk (Defensor Fidei). In Engeland is die Hollandse Vluchteling keek lank bemoeilik om klassis te hou. Daar is gevrees dat die Engelse Gereform. dieselfde sou wou doen.

Die Anabaptiste het alle amp en diens ontken. Ook by die Independente, wat die mag actualiter in die gemeente le, was teen kerkverband. Die Gereform. met Calvyn voorop, het egter alle kerkverband gesoek. In Switserland en Frankryk, is onder leiding van Calvyn sinodes gebou. In Holland het dit gebeur sedert 1563, in die Kruiskerke van Suid Holland. Vgl. die inleiding by die acte van die Konvent van Wesel, 1568. Reeds te Eubden vind mens die bepalinge omtrent die kerklike vergaderinge. Ewens te Dordt, 1574 en 1578. Op Gereform. standpunt kan dan ook van 'n vyfde soort vergadering gesproke word, n.l. van 'n oekumeniese sinode. Teenswoordig is so 'n sinode bykans ondenkbaar weens afstande en taalverskille. In die 18de eeu was die wereld nog nie so groot nie, en het die geleerdes nog Latyn gepraat. Koning Eduard VI het probeer om 'n oekumeniese sinode bymekaar te roep, maar dit is deur sy dood verijdeld. In 1577 is dit weer te Frankfort beproef. Die name daar aanwesig, n.l. Gereform. uit Frankryk, Engeland, Polen, Duitsland, en die Nederlande, was egter nie afgevaardigdes nie. Ook was 'n gemeenskaplike konfessie nie die uitkomst nie. In Switserland is in 1581 'n harmonia confessionum op gestel. Die Dordtse sinode het die meeste op 'n oekumeniese sinode gelyk. Tog het die Franse afgevaardigdes ontbreek, wat deur die koning verhinder was. Die Gereform. kerk is nie alleen 'n communicatio, maar ook 'n combinatio van kerke, sodat haar bestaan nog nie opgaan in 'n groter geheel nie. Hulle bly kerke. In daardie opsig is gesondig per excessum et per defectum. Per excessum deur Rome, en per defectum deur die Independentiste en Anabaptiste.

A. DIE NOODSAKLIKHEID VAN DIE KERKVERBAND.

In die N.T. vind ons geen regstreekse gebod. Dit is egter ook die geval met die kinderdoop, ens. Die kerkverband steun op die volgende oorweginge.

- I. die gelowiges is almal een in Christus en daardie eenheid moet soveel moontlik na buite geopenbaar word. N Nie alleen die gelowiges van dieselfde plek nie, maar ook van ander plekke moet daardie eenheid soek.

2. In die N.T. vind ons 'n aanwysing in Hand. 15. Daar is die kien van die meerdere vergaderings, hoewel die aanwesiges nie eintlik laasbriewe gehad het nie. Die was 'n apostel konvent. In Rom. 15; 26 en 2 Kor. 8 sien ons dat die nood van die kristene in Judea die gelowiges in gemeenskap gebring het. In 1 Kor. II; 18 word die voorbeeld van die ander kerke voorgelê.
3. Die kerke het, as kerke, gemeenskaplike belange en node. Daarvoor moet gesamentlik gesorg word.
4. Die plaaslike kerk moet in haar eie belang met ander in verband tree. Die geskiedenis toon aan dat kerke, wat op hulleself gestaan het, spoedig insink en afwyk deur twis verakeur word.
5. Die plaaslike kerk het ook 'n roeping na byite, wat wat alleen deur die kerkverband kan betra word.

B. DIE AARD VAN DIE KERKVERBAND.

1. Dit is 'n verband van kerke met kerke, deur kerkrade en nie deur biskoppe van kerke, superintendente of kollege.
2. Die kerke van die verband moet self daartoe toestemming gegee het. Die kerkverband kan dus nie dwingend opgelê word nie.
3. Die verband moet so ingerig wees, dat 'n nie - te groot aantal kerke gereeld kan saamkom, b.v. 'n klasias.
4. Die kerke van dieselfde verband moet ooreenkom in belydenis, K.O. en diens, anders is die gemeenskaplike behandeling van sake onmoontlik.
5. Die verband moet 'n kerkverband bly, en nooit 'n soort van nuwe kerk word nie, gevorm uit gemeenskaplike kerke van die verband. Dit kan wees territoriaal ('n landskerk), kollegiaal ('n genootskapskerk), of Rooms. Volgens die Gereform. beginsel is die kerk 'n vergadering van gelowiges, en nie van kerke nie.
6. Die kerkverband moet aangegaan word om die vryheid en mag van die plaaslike kerke te beskerm en te bewaar, en nie om dit op te hef nie.
7. Aan die kerkverband mag nooit enige nuwe of besondere bestuur toegeken word nie wat te vore in die plaaslike kerke ook nie teenwoordig was nie. Dus mag daar geen nuwe regering kom buite die kerkraad om nie, maar alleen 'n gesamentlike handelinge van die kerkrade.
8. Die meerdere vergaderings kan nie bevel of voorskryf nie. Hulle is geen nuwe bestuurskolleges nie. Maar hulle beraadslag in oorlog met mekaar soos kerkrade.
9. Die kerk mag haarself niks aanmatig bo die ander nie. Hy wat meerder gawes het, moet met hierdie gawes dien en nie heers nie.
10. Die een kerk mag die ander nie hinder nie om in die weg van reformatie misstande uit die weg te ruim nie.
11. Die kerkverband moet sig bepaal tot sake wat alleen tot die kontempsie van die kerkrade behoort, Handel oor sake alleen van meerdere kerke, of oor geskille wat in die plaaslike kerk nie tot oplossing kon gebring word nie.

12. Die kerkverband mag nooit iets doen nie, wat tot die kontempasie van die plaaslike kerk behoort nie, ook al sou die dit wil oorges.

Voetius konkludeer dat die mag van die klasie en sinode nie 'n eintlike besit van mag is nie, maar slegs 'n tydelike uitoefening daarvan. Die kerk moet nie keers nie, maar dien. Die mag is ook nie 'n mag nie soos die van 'n ouer oor die kind.

In verband hiermee, werp Voetius die volgende vraagstukke op:-

1. Of die klasie aan die plaaslike kerk voorafgaan?

Antw.- Nee, eers is daar die saak wat in verband moet tree, en dan is die saak self.

plaasl.kerk

2. Of die mag van die ~~kerkverband~~ afhang van die kerkverband soos 'n boom van 'n wortel?

Antw. Nee, die plaaslike kerk hang alleen af van Christus, haar Hoof en Wortel.

3. Of die klasie of sinode 'n kerk kan genoem word?

Antw.- Dit kan alleen oordragtelik geskied.

4. Wat is die eintlike fondament van die kerkverband?

Antw.- Geen K.O. of bevel van die owerheid, of gebrekkige toestand van die plaaslike kerk, of tradisie, maar alleen die goddelike reg en gebod van die vrywillige toestemming van die kerke self. Vgl. die huwelik wat tot stand kom uit goddelike gebod, en tog 'n vrywillige relasie is.

- 5.- Of die kerk in die verband, daardie verband weer na die vryheid kan laat vaar?

Antw.- Nee, die kerk in die verband mag dit alleen doen in geval van nood, d.w.s. wanneer sy gedwing word om af te gaan van die ordinansie van God. Hier gebruik Voetius weer die beeld van die huwelik. Dit is vrywillig aangegaan, maar mag alleen verbreek word in geval van afbreek.

6. Of die plaaslike kerke in verband tree, ook vir die volgende geslagte?

Antw.- Nee, 'n kerkraad van die plaaslike kerk kan die verband alleen vir sig self aangaan en nie vir sy opvolgers nie. Maar, word teengewerp, ons sien nie die vernuwung van sodanige toestemming nie. Die toestemming is of stilswyend, of uitgedruk. Die verband kan wees implise of explice. Die verband word stilswyend vernuwe.

7. Of die kerkverband deur die owerheid kan op gele word?

Antw.- Dit hang af van die konvensie van die kerke. Die staat mag formeel wel gebied, maar dit hang van die kerke af, wat hulle met sodanige verbod sal doen. Voetius noem die voorbeeld van die Hongaarse Gereform. Kerke, wat verhinder om met die Duitse Gereform. kerke in verband te tree, en die voorbeeld van die vier Franse afgevaardigdes, wat verhinder is om die Dordtse sinode by te woon. Die kerke het toe maar daarin berus, en om dan te berus is nie teen Gods Woord nie. Die kerkraad en nie die sinode is dus die hoogste mag in die kerk. Die sinode staan laer, omdat haar mag af gelei is van die kerkraad self.

8. Kan 'n kerk buite die kerkverband ook 'n kerk genoem word?

Antw.- Ja, elke plaaslike kerk is 'n ware kerk van Christus. Op haar rus egter die verpligting om verband te soek, anders sink sy weg.

9. Om watter redes staan die plaaslike kerk hoër as die klasie of sinode?

9. Om watter redes staan die plaaslike kerk hoër as die klas- sie of die sinode?

Antw.-Vostius neem die volgende uit Parker oor:-

- a) deur haar essentialitas. Die sinode is geheel aksidenteel. Die plaaslike kerk is essensieel.
- b) deur haar finalitas, want die plaaslike kerk is nie inge- stel ten behoeve van die sinode nie, maar die sinode is ingestel ten behoeve van die plaaslike kerk.
- c) deur haar fortalitas. Die sinode het geen mag, wat nie afgelei is uit die plaaslike kerk nie.
- d) deur haar stabilitas. Die sinode is tydelik, en kan ont- breek, maar die plaaslike kerk bly.
- e) deur haar necessitas. Die plaaslike kerk is noodsaaklik terwyl die sinode geen kan word. Die sinode raak nie die wege, maar die wese van die kerk.

10. Het sinodes en klasies oor die plaaslike kerke iets te se?

Antw.- Deur die Independente word dit ontken, en deur die Geref. toegestaan. Die plaaslike kerke moet die besluite van die klassies en sinode erken, behoue beroep op die Woord van God. 'n Band wat nie bind nie, is 'n contradiktio in terminis.

In die art. word daar vier samekomste naas mekaar genoem. Dit wil egter nie se dat hulle gelyksoortig is nie. Die kerkraad is 'n vergadering van persone, wat hulle mag van die Here ontvang, en daardie mag aanbring. Klassies en sinodes, is egter vergaderinge van kerke, alse gerepresenteers deur persone. Op sigself is dit denkbaar, dat ook in die klassies alle persone saamkom. In werklikheid is dit onmoontlik. Vandaar die afvaardiging. Hierdeur verkry die meerder vergadering 'n ander karakter. In die meerder vergadering spreek iemand as afgevaardigde, en hou rekening met die wil van die sender. In die kerkraad spreek alleen vir homself, en is verantwoordelik voor God. In die meerdere vergadering is iemand ook verantwoordelik teenoor die afvaardigende kerk.

Gevra is, waarom nie gesprek word van plaaslike diakonale vergaderinge nie. Dit gebeur omdat kerklike samekomste is samekomste met besourereg en -mag. Diakonale samekomste is alleen vir die diens van barmhartigheid. Selfs die beginsels en die reëls vir die diens, van barmhartigheid, moet uit die kerkraad voortkom. Alleen as hulpowerlinge, en nie as diakens, het hulle hantuurmag. Diakonale konferensies kan geen bindende besluite neem om die- selfde rede. Die afgevaardigdes na daardie konferensies moet ook nie met geloofsbelofte kom nie. 'n Geloofsbrief, beteken dat iemand namens sy kerkraad mag het om iets te se of te doen. So'n mag het alleen die kerkraad om te gee.

Daar is ook 'n General Assembly, d.w.s. afvaardiging van alle kerke, of nog beter, alle kerkraads met hulle hele personeel op een vergadering teenwoordig. Dit is 'n sinode by uitnemendheid, maar in die praktyk onmoontlik. Tog is dit baie goed, dat die kerke in geheel op baie gewichtige punte geraadpleeg word.

Hoe moet geoordeel word oor die vergadering van die plaaslike kerk?

By die papale, bisakoplike e.a. stelsels is sulke onmoontlik.

By die Independent daarteen is dit die eintlike vergadering.

Daar is die volksowerheid in die kerk. Die Gereform. erken sowel die algemene amp van die gelowiges as die spesiale amp van die ampdraers. Daarom is die kerkraad alleen vir handeling bevoeg in oorleg met die gemeente. Gemeentevergaderinge is dus gewens.

Hulle karakter is egter nie die van 'n besturende mag nie, maar van een wat met die kerkraad saamwerk. In sulke vergaderinge mag dus nooit vir die kerk bindende besluite geneem word nie.

Ewens moet die saak by stemming deur die gemeente uitgespreek word nie. Dit moet in die vorming uitkom, b.v. 'n gemeentevergadering moet nie 'n eie praeses en skriba hê nie. Daar moet geen besluite geneem word nie, maar alleen die wese van die gemeente uitgespreek.

ARTIKEL 10.

In hierdie samekoms sal geen ander dan kerklike sake op kerklike manier behandel word nie. In die meerdere vergaderings sal mens nie handel nie, dan alleen wat in mindere nie afgehandel kon word nie, of oor wat tot die kerke in die meerdere vergadering in die gemeen hoort.

In drie beginsels word die bevoegdheid van die meerdere vergaderings beskryf:-

a) geen ander dan kerklike sake nie.

In Frankryk het die Hugonote die kerklike vergaderings gebruik vir politieke doeleindes, en was krygerade. Dit was alleen om die nood van die tyd, en nie uit beginsel nie. In Holland sou Willem I dieselfde koers in. Hy het die samekoms te Embden daarvoor bevorder. Namens hom het Sarnix gespreek. Die doel was om die kerke tek laat diens doen in die oorlog teen Spanje, en aansluiting te soek by die Duitse vorste. Daarom moes die Augsburgse Konfessie aangenem word. Die Acta ewig daaroor. In 1572 het die vryheid gekom, en was dit in belang om in 1573 te Dordt uit te spreek, dat kerk en staat nie met mekaar mag verwar word nie. Die owerheid van die State was libertyns, en die libertyns was ook as owerheid in die kerke op tree. Daarom moes die kerke uit spreek, dat hulle nie op owerheidsterrein was tree nie. In gemengde sake, b.v. die huwelik, is die beslissing grotendeels aan die owerheid gelaat. In 1578, art. 17 en 18, is hierdie besluit gekarakteriseer. Die kerke moes wel enige seggenap he in huwelike sake. Later is die oplosing gevind in die politieke en kerklike huwelike.

Hierdie beginsel is nog van krag, dat daar geen politiek op kerklike vergaderings verhandel word nie. Die gelowige het twee kwaliteite, as lid van die kerk, en as burger. Die twee moet nie verwar word nie. Daar is onderskeid tussen partikuliere gewone en gemene grante. Die grense is egter dikwel moeilik te trek. b.v. in tyd van oorlog. Vir 'n onregverdige saak kan die kerk nie bid nie. Dan is dit beter om te sê.

b) op kerklike wys.

Op staatkundige gebied dwing die owerheid. By die kerke mag dit nie so wees nie. Kerklike vergaderings moet altyd motiveer, oortuig, en aantoon dat iets op die Woord van God gegrond is.

c) Op meerdere vergaderings moet alleen kom wat in die mindere nie kon afgehandel geword het nie, of wat tot belang van die kerke in die algemeen behoort.

Die terrein van die meerdere vergadering is dus kleiner as die van die mindere. In alle ander stades is dit juis andersom, omdat die mag van bo na benede kom. By die Gereform. gaan dit van onder na bo. Die owerheid hou hantoe gewoonlik geen rekening, en doen dan navraag na die hoofbestuur van die kerk, wat op aarde ra bestaan nie.

ARTIKEL 11.

Indien iemand nie bekle deur die uitspraak van die mindere vergaderings verongelyk te wees, mag hulle op die meerdere vergaderings beroep, en wat met die meeste stemme goedgevind word, sal vir bondig gehou word. Tensy dit bewys word te stry met Gods Woord, of teen die art. in hierdie Generale sinode besluit, salank as hulle nie deur 'n ander Generale sinode verander is nie.

Hoofsaak in hierdie art. is die bindende krag van die besluite. Die beginsels is:-

- a. Daar is van elke besluit 'n beroep op die meerdere vergadering. Dit kom nie omdat die meerdere vergadering hoër staan, maar omdat daarin meer waarborg is vir 'n onpartydige oordeel.

Dit is die beginsel. Die beklindetheit word aan die kerk oorgeleë. Gevra kan word of daar geen termyn moet wees vir die appel. Dit is moeilik, want:-

1. Daar moet gedurig aan die bestaan van so 'n termyn herinner word.
2. 'n Beroep ook moet afgewees word, wanneer dit b.v. 'n uur te laat kom.

Die Sinode van die Gereformeerde Kerk in S.A. 1894, art II7, het besluit, dat as iemand wil appeller volgens art. XI, dan moet hy sy voornemens kennis gee aan sy kerkraad binne 14 dae na ontvangs van die uitspraak van die kerkraad. Die appel moet dan ook geskied by die aankomende meerdere vergadering, waarop die besluite waarteen geappelleer is geneem is. Die betrokke kerkraad moet hiervan kennis kry. Dit kan wees dat die kerkraad vir hulle 'n "saad" wil kies. Dit is nodig dat die kerkraad behoorlik van 'n beroep op die meerdere vergaderings sal kennis kry, aangesien hy homself daar moet verantwoord.

Moeliker is die vraag, of die besluite van die mindere vergaderings moet uitgespreek word, totdat die meerdere vergadering gespraak het. Die antwoord hang van die aard van die besluit af. B.v. die bevestiging van 'n amptenaar moet wag, anders is die amptenaar daar al. B.v. die vaststelling van die uur vir die godsdiensbeoefening moet uitgevoer word, want daar moet godsdiens oefening gehou word.

Besluite van 'n provinsiale sinode, kan nie wag op 'n generaal sinode nie, wat maar eenmaal in drie jaar sit. 'n Beroep op die klassis kan wag, omdat 'n bytgewone klasie kan gehou word.

b. Die meerderheid besluit.

Daarteen kan uitgevoer word, dat die een nie oor die ander een mag heers nie. Alles moet met gemeen ooreenstem. So het dit gestaan in die redaksie van Tubasc. Maar die het dit so opgevat, dat die minderheid sig na die meerderheid moes konformeer. In die debat moes blyk watter party die meerderheid was, en dan moes die minderheid sig terwille van die eenheid konformeer. Die redaksie van 1818 se dat die besluite van die meerderheid geldig sal wees en dat daardie besluite amptenarij sal gehandhaaf word. Art. 86. D.K.G.

c. Geen besluit is vas en bondig, as dit bevind word te staan met die Woord van God.

Hiervoor kloudele het nooit moelikeid opgelewer nie.

ARTIKEL 22.

Die handeling van alle samekomste sal met die aanroeping van die Naam van God aanvang, en met die danksegging besluit word.

Dit is 'n punt van orde, wat wel kan agterwee gehou word. 'n Kerkraad kom saam op laai van Christus, en vra daarom ondersteuning, om daardie laai te kan uitvoer. In die 18de eeu is 'n formulier gebed op gestel. Daardie formulier gebed is nie opgestel vir stampers en nikkels nie, maar om die eendragtigheid by die gebed te bevorder. By die vrye gebed weet mens nie altyd wat nou volg nie. Moet daar ook uit die H.S. gelees word? Nee, hier is Metodistiese invloed merkbaar. Die kerkraad kom nie saam tot orderlinge stigting nie, maar om sy amp te vervul. Daar kan wel gelees word wat Gods woord se oor die amp, of oor die onderewige kwessie.

ARTIKEL 33.

Die wat tot die samekomste afgesonder word, sal hulle kredensiebriewe en instruksies, onderteken van diegene wat hulle stuur, meebring en hulle sal keurstemme he, tensy in sake wat hulle persoon of kerke in besonder aangaan. Die Dordtse redaksie het nie die slotwoorde gehad nie.

Dit raak geen formaliteit nie, maar is hoofsaak. Die meerdere vergaderings is vergaderings nie van persone nie, maar van kerke. Die afgevaardigdes verteenwoordig hulle, en het daarom 'n geloofsbrief nodig om hulle te legitimeer. Deur die kredensiale word die karakter van die vergadering bepaal. Hulle moet ook hulle instruksies meebring, d.w.s. nie 'n voorskrif hoe hulle moet praat en stem nie, maar wat hulle namens hulle vergadering moet doen. Outyds het die instruksies die vorm van vraagpunte gehad (vgl. part. vras). Die instruksies is vandag by ons die beskrywingspunte. Die stemming van die afgevaardigdes hang af van die deliberasie. Alleen in heel besonder gevalle sou die sendende vergadering sy afgevaardigdes kon las gee om te stem. Dit is nie toegelaat, omdat die bedenking nog aan die Woord van God moet getoets word. Om van tevore die stemming te wil bepaal in 'n reigting tot Independentisme en in stryd met die aard van die meerdere vergadering. In verband hiermee moet opgemerk word, dat nie elke saak van die klassis seers noodwendig op die kerkraad moes gewees het nie. Ewemin van die Sinode op die klassis. Die Arminiane het dieselfde voorgestel, om veroordeling onmoontlik te maak. Van die kerkraad het hulle geseen, moes die saak na die klassis; by amendement weer terug na die kerkraad en so ad infinitum. Die is egter gewens dat belangrike sake op die kerkraad sal bespreek word, sodat die kerke kan gehoor word. 'n Definitiewe besluit mag die kerke nie neem nie. Daarvoor ontbreek plaaslik die kennis van sake. Die kredensie briewe moes saamgebring word. Die vergadering word eers gekonstitueer geag as die kredensie briewe ondersoek en in orde gevind is. Die kerke is die lasgewers. Die afgevaardigdes die lashebbars. Meerdere vergaderings dui nie op die mag, maar op die meerderheid van die kerke. Die lasbriewe moet onderteken wees, van diegene wat stuur, n.l. van die praeses en die skriba. Een naam is nie genoeg nie. Die afgevaardigde aan nie getuie wees in sy eie saak nie.

DIE KEURSTEMME.

In die woord is opgesluit, dat ook andere kan teenwoordig wees. Elegs moet 'n gedeelte van die lokaal vir die vergadering afgesonder wees. Die enige beperking is, dat by die tugsake die publiek verwyder sal word. Die bespreking van algemene sake kan aangehoor word deur die lede. Die algemene publiek het daar niks mee te maak nie. Die vraag is gedoen of die gemeente lede ook kan spreek. Hierop antwoord ons, nee. Hulle het geen reg van spreek in die kerkraad nie. Met ampdraers is die geval anders. Aan hulle kan adviserende stem verleen word. Na mate die vergadering groter word, sal dit altyd minder moontlik blyk. Beroem die sinode 'n deputasie, aan moet hulle die woord kan veer om op die volgende sinode verslag te kan gee. By hierdie art. word by die gerevideerde K.O. bygevoeg die slotwoorde van art. 42, -tensy in sake wat hulle persone of kerke in besonder aangaan. Die grondreël is, dat niemand regter kan wees in sy eie saak nie.

ARTIKEL 34.

In alle samekomste sal by die praeses 'n skriba gevoeg word, om naartiglik op te skrywe, wat waardig is om opgeteken te wees.

Die besluite moet opgeteken word. T.o.v. die deliberasie is dit nie noodsaaklik nie. Die optekening hiervan stig soms meer verwarring dan nuttigheid. Wel kan 'n vergadering self die motiewe van 'n besluit formuleer en dan laat opskrywe. Hier word nie van 'n assessor gepraat nie, Wel op die sinode van Emden, op. 5. art. 2. Ook op die sinode van 1578, art. 35. Die taak van die assessor is om die praeses te vervang en te help.

Hier kan nog gevra word of die skriba aan die kerke kennis moet gee van die besluite. Ons aa, -nee, dit berus by die afgevaardigdes. Vroeer is die besluite aan hulle gedikteer. Teenwoordig word die besluite gedruk.

'n Tweede vraag is of die skriba die notule boek in besit kan neem? Dit mag nie, want die boek is die eiendom van die kerke. Dit moet 'n bewaarder aanwys, en die mag alleen insage verleen.

ARTIKEL 35.-

Die amp van dāe praeses is om voortestel en te verklaar wat te verhandel is; en toe te sien dat elkeen sy orde sal hou in die spreke; die knibbalagtige en die wat te heftig is in spreke te beveel dat hulle moet swyg., en oor hulle as hulle geen gehoor gee, die behoerlike sensuur laat gaan. Voorts sal sy amp uitgaan wanneer die saakoms skiel.

Die woord "amp" bedui hier 'n werksaamheid, en nie 'n waardigheid nie. In die Latynse vertaling van 1581 word dit oorgesit deur "officium" en later deur "functio", nersens deur "munus".

Die praeses moet sorg dat die vergadering haar doel sal bereik. Hy moet nie te laks en te eieswillig optree nie. Hy moet so spoedig moontlik 'n voorstel vra of 'n voorstel maak, sodat die debat nie in die wille sal verloop nie. Wil die praese iemand die woord ontnem, dan moet hy die vergadering laat beëndig. Hy is haar dienaar. Hy hoef ook nie aan almal oor 'n bepaalde punt die woord te gee nie. Die wat heftig is, moet hulle woord terug trek, en so nie; dan kom die sensuur, d.w.s. 'n berisping in woorde. Wat die stemming aangaan, dit hoef nie altyd hoofdelik te wees nie. Oor persone stem die vrye kerke in Switserland deur opsteking van die hande. Dit is wel nie geheim, maar wā as hulle. daar moet 'n kristen toe kan staan. Sommige kan egter nie daar toe nie, en daarom is die stamme oor persone skriftelik. As daar nie te veel aanhang, is die aanwysing van die praese soms genoeg. Oor belangrike sake stem mens deur te sit of op te staan. Akklamasie is nie aan te beveel nie, tensy mens weet dat almal daarmee eens sal wees.

'n praeses het na die vergadering geen funksie nie. Die voorziterskap is geen waardigheid hoos in die kollegiale stelsel nie. Wel bly iemand praese as die vergadering geskors word of langer as 'n dag duur. Te Emden, op. 5 art. 6, word vryheid gelaat om te herkies. Dit is egter beter om die skyn van kwaad te vermy en die beginsel daarvan te weerstaan. Die praeses en die skriba kan egter as deputate agter om die nota te laat druk.

ARTIKEL 36.-

Die selfde seggenskap het die Klasie oor die kerkraad, wat die partikuliere sinode het oor die klasie en die generale sinode oor die partikuliere.

Hierdie art. is in 1581 in die K.O. opgeneem. Die beginsel volg vanself af aan; dit lê in die kerkverband. 'n Besluit wat tesame geneem is, is vir almal bindend. Die eenheid van die kerk kom daarin uit. Daar is 'n konsentrasie van die kerkraad in die klasie en van die klasie in die provinsiale sinode. Hierdie gesag is nie hierargies nie of kollegiaal, maar op dieselfde manier waarop IO mense meer kan doen as E. 'n Meerdere vergadering word so genoem, nie om die meerderheid van gesag nie, maar om die meerderheid van verteenwoordigende kerke. Prof. Heyne spreek nie van 'n hoër, maar van 'n breër gesag, en Prof. Savinck ses- die samekomste is onderakei nie deur hoër maar deur meerdere sak wat same-

Prof. Heyns spreek nie van 'n hoër maar van breër gesag, en Prof. Bavinck se:— die samekoms is onderkeel nie deur hoër maar deur meerdere mag wat samegebring word en oor breër gebied sig uitstrek. Die gesag van die klassis en sinode is nie oorspronklik, maar afgelei, d.w.s. ontleen aan die gesag van die kerkraad. Die kerkrade bring hulle gesag daar bymekaar, maar nie al hulle gesag nie (vgl. art. 30.). By 'n bestuurskollege is dit anders. Daar daal die gesag van bo af.

Daar staan nie dat die gesag van die klassis oor die kerkraad dieselfde is as die van die kerkraad oor die gemeente nie. Want hierdie laaste gesag is nie ontleen nie, maar deur God self gegee. Die gesag van die meerdere vergaderings oor die kerkraad staan gelyk aan die van die kerkraad oor die individuele kerkraadslede. By 'n onwettige besluit moet die mindere vergaderings langs wettige manier daarteen opkom. 'n Mens moet egter oppas vir 'n "Rechts-haberei". In tussen moet die besluit soveel moontlik opgevolg word, om nie ontren te word aan die akkoord nie. Daarteenoor moet 'n meerdere vergadering geduld oefen met 'n onwillige mindere vergadering, en onwillige kerkrade. Anders word die bestaan van die s.g. Vrye kerke bevorder. Mens moet bedink dat ons besluite nie onfeilbaar is nie. Dit verbeeld van Rome is waarskuwend waar yndolente alles toegelaat word, behalwe om in te gaan teen die bestuursmag.

ARTIKEL 37.—

In alle kerke sal daar 'n kerkraad wees, bestaande uit die dienaars van die woord en die ouderlinge, wat altans in die groter gemeentes eenmaal per week sal saamkom, alwaar die dienaar van die Woord (of dienaars as daar meer is by buurte) sal presideer en die akale sal regeer.

In die dordtse redaksie het verder nog by hierdie art. gestaan:— En sal ook die magistraat van die plaasce respektievelik, indien dit hom gelief en of twee van haar lidmate van die gemeente by die kerkraad laat sit, om aante hoor en saam te delibereer.

Die K.O. begin met die kerkraad. Dit is die juiste volgorde. In die kollegiale stelsel is dit net andersom. Vgl. reglement 1818. Die kerkraad is die primordiale. Die plaaslike kerk is daar voor die kerkverband. In art. 30 van die konfessie word geseg:— dat die kerkraad bestaan uit dienaars van die Woord, en ouderlinge en diakens. Die K.O. spreek alleen van die dienaars en die ouderlinge. Die vraag is wat mens onder kerkraad verstaan? Mens kan dit in enger en ruiner sin neem. Die sinode van 1671, art. 3, stem met die konfessie ooreen. Die saak het weer ter sprake gekom op die sinode van 1574. Daar is besluit dat die dienaar van die Woord, die ouderlinge en die diakens tesame die konsistorie sal vorm, sodat die pastores en die ouderlinge alleen sal vergader en die diakens afsonderlik, waarty die vergadering van die dienaars en ouderlinge die eiegtlike kerkraad was. So was dit ook in die groter kerke. In die kleiner kerke is die diakens by die kerkraad geneem, maar hulle het diens verrig as hulpeouderlinge. By die formale erkenning van art. 30 van die konfessie het die sinode van 1574 eintlik twee soorte kerkrade ingevoer, n.l. die gewone en 'n grote. Die diakens hoort dus tot die bree en nie tot die smalle kerkraad nie. In die sinode van 1578, art. 22, blyk dat ook hier geag is dat die kerkraad bestaan sonder diakens. In 1581 is 'n teenwoordige art. reeds gevorm, (vgl. art. 28). In 1586 is dit dieselfde (nie art. 35). Alleen is bygevoeg, dat waar die getal v van die ouderlinge baie klein is, sal die diakens by die kerkraad geneem word.

Waarvan hang dit nou af of daar diakens by die kerkraad sal wees?

- a. van plaaslike omstandighede, of die gemeente groot is of klein.
- b. of daar op die kerkraad sake behandel word wat die diens van barmhartigheid betref of reeling van die diakonale diens in die algemeen.

Hierby kom ook die sorg vir onderwys van die onvermogenes en sake wat in hoofsaak van stoflike aard is. Hierdie laaste is wel geen diens van barmhartigheid nie, maar ook geen suiwer regeringswerk nie, sodat die diakens daarby geneem kan word. In art. 4 word hulle ook geneem by die verkiesing van die dienaar van die Woord. Dit was van ouds so. Die motief was om die heerskappy van enkele persone toe te gaan en die gemeente soveel moontlik te laat deelneem. Vgl. die traktaat van die Reformasie van die kerke, par. 25, waar Kuyper die diakens dus tale in art. 4 beskou en nie as eerbare lidmate nie. Die onderskeid tussen die ampte moet altyd vasgehou word.

Die tyd van samekoms is eenmaal per week. Die vraag is, waarom laat die K.O., wat alreeds algemene beginsels aangee hierdie saak nie aan die kerke self oor nie?

Ons antw.- Die opstellers was bevrees vir te min kerkraadsvergaderings, iets wat skadelik sou wees vir die gemeente.

In groter kerke is eenmaal per week nie te veel nie. In kleiner kerke kan die tyd verlang word. Aan te beveel is om vaste tye te he, omdat die neiging bestaan om te min te vergader.

Niks is bepaal omtrent die aantal lede nodig om 'n wettige besluit te neem nie. Dit is nie nodig in 'n generale K.O. en moet aan die plaaslike kerke self oorgelaat word. Deur ons sirodes is twee-derdes bepaal. Dit is bietjie hoog. Dit is nie kwaad om die helfte van die lede te bepaal nie, maar as dan b.v. een derde van die lede die saak te gemagtig vind, is dit die beste om die saak dan te laat oorstaan.

In die art. is niks gese omtrent die "konvokasie" nie. By gewone vergadering is 'n konvokasiebriefjie dienstig nie, tensy daarop genoem staan die agenda, sodat die lid sig kan voor bereid. Dit is egter ook nie genoeg nie. Die beste is om na bespreking die saak weer uit te stel as mens nog nie ryp is vir 'n beslissing nie. Buitegewone vergaderinge moet egter aan almal bekend wees.

Part. vrae, 1561, No. 2punt 85. Die leiding van die vergadering is aan die dienaar van die Woord oorgelaat. Hierin skuil geen klerikalisme nie. Hy is voorsitter van weë sy hoër ontwikkeling. 'n Bepaling dat alle lede by die beurt sou presideer, sou nie gaan nie. Die toerbeurt geld alleen vir dienaars van die Woord om hierargie te voorkom. In 1566 is ook gepraat oor vergadering met die Waalde, Engelse, Skotse of Duitse kerke. Daar het nie veel van gekom nie, omdat daar geen gemeenskaplike taal was nie. Op die kerkraadsvergadering kon nie Latyn gepraat word nie. Wel het die Waalse en Nederduitse kerke mekaar gehelp teoor die Arminianisme.

(N.B. Vanwee die bestaan van Gereform. kerke uit ander tale, was dit die gewoonte om plaaslike te spreek van die Nederduitse kerk te ———, . Die algemene naam in die 16de en 17de eeu was: die Gereform. kerk in Nederland.).

Die magistrat. - Hierdie laaste deel van die Dordtse redaksie verval, omdat dit nie uit beginnel voortvloei nie, maar 'n konsepsie is, wat ingewoog is met die oog op die politieke approbasie van die K.O. Dit is nie deur die overheid gedoen nie, en so het die konsepsie verval.

ARTIKEL 38. -

Walverstaande dat op plekke waar die kerkraad vir die eerste maal of opnuut op te rig is, dit nie sal geskied nie, dan met die advies van die klassis. En waar die getal van die ouderlinge te klein is, sal die diakens deur plaaslike reeling, saam met die kerkraad kan geneem word; iets wat altyd sal gebeur waar hierdie getal op minder as drie bepaal is. Die Dordtse redaksie het nie die woorde "na plaaslike reeling" gehad nie. Die laaste deel van die art. was ook nie daar nie, vanaf die woorde, -"iets wat altyd", ens.

Walverstaande, sien hier op die begin van art. 37. Op verskillende plekke was daar nie dadelik 'n kerkraad nie, soms wel 'n predikant. Later was dit nog die geval in Romeuse streke. In gereform. gemaakte plekke het die bevolking nog baie Rooms gebly. Dikwels was alleen die familie van die koster en die predikant in die kerk. (Die Suidelike Nederlande soos Brabant en Limburg). Tog was op sulke plekke 'n kerkregering nodig. Hoe dan? Art. 38 gee antwoord. Die naburige kerke moet so 'n swak kerk help. Die klas is het opgetree. Dit het gebeur: enige predikante gekommitteer om as kerkraadslede hulpdiens te doen. Sy vakatures het hulle gedien waar kerkraads was. Tog was die beginsel gehandhaaf, dat die een kerk oor diens ander niks te se had. By predikantsberoeping het die kerkraad hulle in kontak gestel met die gemeenteslede en hulle keuse is meestal gevolg.

Die klassis het in sulke gevalle dus gewoos by wyse van deputasie. Daar is egter 'n beter weg n.l. dat die klassis die belange van so 'n plak opdra aan 'n naburige kerk. Dan ontbreek die ouderlingelement nie. Teweens is die naburige kerk die beste op hoogte met die toestand. Dus word daar 'n "kerk" gedeputeer. Natuurlik moet aparte doopboeke ens. aangele word. Is daar in die klein kerk 'n geskikte persoon, moet 'n begin gemaak word deur hom as opsiener te kies. Die samestelling van 'n die kerkraad moet die deel bly. Daar is ook gevalle waar advies van die klas is onmoontlik is., b.b.v. by skipbreukelinge. Die klassis is dus nie absoluut nodig nie. Vgl. ook die geval van reformatie van 'n vervalte kerk. Embden 1371 spreek van dienaars van die Woord vir hierdie werk. Daar was by die Kruiskerke nog byna geen ouderlinge nie. Ons bepaling is afkomstig van 1368.

Hoeveel lede is nodig vir 'n kerkraad? Een kan geen vergadering hou nie, dus minstens twee en nog 'n diaken. "Tres faciunt collegium". Wat die plaaslike reeling betref, dit is vir die kleiner kerke nie nodig nie, uitgesonder in gevalle waar kwessies kan kom. Groter kerke het egter huishoudelike bepalinge nodig.

Dr. Rutgers:- Kerkelyke Aankomst. Deputaten.

ARTIKEL 39. -

Plekke waar nog geen kerkraad kan wees nie, sal deur die klassis onder zorg van naburige kerke gestel word. Dordtse redaksie.- In die plaasle daar nog geen kerkraad is, sal middelertyd deur die Klasse gedaan word T gene anders dan Kerke Raedt uytentwysen dese Kercken Ordenighe opgeleijdt is te doen.

7 Hierdie art. gaan saam met art. 38., waar gehandel word oor kerklike deputate. Dit is dan ook reeds daar behandel. Onder art. 38 hoort ook tuis die kwessie van die kombinasie van twee of meer kerke. Vgl. Jansen oor art. 38. Art. 39 gee antwoord hoe gehandel moet word op plekke waar nog geen kerkraad is nie. Vgl. verder wat Jansen se oor hierdie art. in sy verklaring van die K.O.

ARTIKEL 40. -

Geogelyke sal die diakens saamkom, waar dit nodig is elke week, om met die aanroeping van die Naam van God, die sake wat hulle amp betref te behandel, waaroor dienaars goeie opsig sal hou, en hulle daarty laat vind.

Daar is ook afsonderlike samekomste vir die diakens., soos vir die ouderlinge en voorts 'n pleniere kerkraad, volgens uitwysing van 1574. Hierdie samekomste vir diakens was veral nodig in Holland en Zeeland waar die diakens baie meer te doen gehad het as onder die kerke onder die Eruie. Met uitsondering van Embden, het min armes hulle by die kruiskerke gevoeg. Die offisiële armoeders was nog in die hande van die Roomse. Ook was dit moeilik vir die arme om rond te gaan. Na 1574 het atale dorpe en owerhede Gereform. geword en het die offisiële armoeders in besit van die Gereform. kerk gekom. Die diakens het dus meer werk gekry. Hulle moes selfs die nie-Gereform. besorg en was min of meer burgerlike sentenare. Vgl. Dordt, 1574, artt. 53 en 54. Alle weke moes daar vergaderings gehou word, sodat die diakens nie nodig sou he, om op hulle self te handel nie. In gewigtige sake moes die kerkraad geraadpleeg word, n.l. in gevalle waar algemene beginsel van armoeg ter sprake kom, b.v. verband tussen disipline en armoeg; weesver-sorging, ens. Art. 15 van 1578 spreek nie van elke week nie, want dit was nie orals nodig nie. Art. 29 van 1581 het weer alle weke. In 1583 het daar gravenek gekom oor die verhouding tussen owerheid en kerk. Die owerheid het gepoog om die diakonaat te onttrek aan die kerk. Daar word bevestigend geantwoord op die vraag, of die diakonaat onder toesig van die kerkraad staan. Despoeds kan die dienaar van die Woord in die diakonale vergadering, d.w.s. i.v.m. sake wat die beginsels raaken, wat uit die woord van God moet afgelei word. Die oude linge is nie uitgesluit nie, want die kerkraad hou toesig. Daar kan nie twee stuurlei op dieselfde skip wees nie. Met aanroeping van die Naam van God. Hieruit mag nie afgelei word dat ons formulier gebed uit daardie tyd afkomstig is nie. Dit kom nie voor in die offisiële liturgie van 1611 nie., Miskien is dit op gestel deur een of ander uitgewer.

ARTIKEL 41.

Die klassikale vergadering sal bestaan uit genabuurde kerke, wat elkeen 'n ouderling en dienaar, na die plek en tyd deur hulle, by die uitmekaar gaan na elke vergadering, goedgevind, daarheen met behoorlike kredensie sal afvaardig; by watter same-kome die dienaars by die beurt of anderszins, diegene wat deur die vergadering verkore is, sal, presideer, so nogmaals, dat dieselfde persoon nie tweemaal agter mekaar sal gekies word nie. Voorts sal die praeses elkeen o.m. vra.-of hulle in hulle kerke die kerkraadvergaderings hou; of die kerklike disipline uit ge-oefen word, of die arme en die skole besorg word, of daar iets is waarin hulle die klassis se oordeel en hulp tot regte instelling van hulle kerk behoef. En eindelik sal in die laaste vergadering voor die partikuliere sinode verkore word die persone wat na daardie sinode sal gaan.

Die Dordtse redaksie het nog die woord "behoef".—De Denaar dien in 't voorgaande Klasse opgeleijdt was, sal 'n corte predika-tie uijt Gods Woord doen, van welke de anderen oordelen, ende so daer iets in ontbreekt, aanwysen sullen.

I. DIE SAMESTELLING VAN DIE KLASSIS.

Dit was baie onderskeidelik. Voor die tyd van Alva was baie min kerke georganiseer. Embden het die Duitse en die Nederlandse kerke tot klasstus saamgevoeg. artt. 10 IX. T.o.v. die Engelse kerk is in art. 12 alleen die waarsikheid uitgespreek, omdat Elisabeth die episkopale kerkregering gehandhaaf het,. In 1572 en later is die kerke wat naby mekaar is, uit nood provinsiaal bymekaar ge-gevoeg. Tydens die sinode van 1574 was alles nog in onrus.

Gedurende die Nasionale Sinode van 1878 was daar geen Spaanse troepe meer nie. Toe het daar weer 'n helmaal ander indeling gekom. In die gevolg is die partiisiere Sinodes die indeling van die klasse. Gevra is of daar 'n minimum of 'n maksimum te stel is? 'n Vaste reël kan nie gegee word nie. Die doel moet alhier in die oog gehou word, n.l. om mekaar te help. Daarvoor moet daar onderlinge bekendheid wees en meermal per jaar vergader. Deurgang is die maksimum 25 en die minimum 10 kerke.

2. Die Karakter van die Kla. II.

'n Kla. is bates uit gemiddeld 10-kerke en is dus 'n vergadering van kerke en nie van persone, soos die kerkraad nie. Die ampdragers kom daar as deputate of gewesmagtigdes van die kerke. Met die vereiste kredensiebrewe staan of val die klasis. As dit 'n vergadering is van hoers bestuursorders.....'n soort opperkerkraad.... dan is daar geen sprake van kredensiebrewe nie. Elke klasis moet dus steeds begin met die konstitusie van die opening. Daar staan by dat die kredensie "behoorlik" moet wees, d.i. onderteken deur die Preses en die Kribo. Wat die bepaling van die lasgewing aangaat, s.j. artikel 30. Alle kerke van die klasis moet afgevaardigdes stuur. Daarop is partysiaal inbreuk gemaak, veral as daar geïnteresse was dat onbelangrike sake sou voorkom. Hiervoor is dan enkele kerke of persone aangewys. Dit is egter verkeerd, omdat dit nie so gemaklik uit te maak is watter sake onbelangrik is. Vroeser was daar 'n beter uitweg, n.l. 'n klasis kontrakts. Die sak is dan aan alle kerke meegedeel, maar slegs enige kerke was verplig om raam te kom. Om so 'n klasis is dan geen andere sake behandel nie, anders kry 'n mens 'n klaskale bestuur en raak die klasis self op die agtergrond. Elke kerk stuur 'n Dienaar en 'n ouderling. Diakens word nie geëis nie. Die ouderlinge moet daar wees om alle klerikalisme af te wry. Ook die Dienaar moet afgevaardig word. Hy het geen inklerwerde amp nie. Daar kan miskien ook 'n merking wees op sy leer of sy lewe, sodat hy miskien nie afgevaardig word nie.

Op art. 41 kan aanmerking gemaak word. Die bepaling van afgevaardiging is nie heeltemal juist nie nadat art. 42 opgeneem is nie. Hiervoor laaste artikel is afkomstig uit 1818. Voor die tyd het artikel 41 gegelt, hoewel vroeg reeds daarvan afgeky is.

In 1872 en 1878 was daar meer Diensers dan ouderlinge op die klasis. Dit moet verklaar word uit die omstandighede. Daar was nóg baie om te reël en baie moeilik werk. Ook was dit moeilik om ouderlinge te kry op elke keer na die klasis te gaan. Hierby het gekom dat op plekke met meer dan een dienaar, juist die bekwaamste gestuur is. Waarskynlik het hulle in die reël keur stemme. In alle geval het hulle oorwig gehad. Op die Sinode van 1818 het daar graveren teen gekom. Tog is artikel 42 opgeneem, maar hulle het daaraan gedink om artikel 41 in ooreenstemming te bring. Vgl. Dr. H.E. Kuyper, Postscript, pag. 131.

Die vraag is.- Hoekom die orige predikante op die kla. is? Nie vir hulle persoon maar vir hulle kerke en art. 41 se dat daar maar een predikant die kerk verteenwoordig. Vandar dat in die reviderende art. 42 sprake van adviserende stem. Wanneer die kerk vakant is word i.g.v. 'n predikant 'n ouderling afgevaardig. Die kwaliteit van beide is op die klasis dieselfde. By gebrek aan 'n ouderling kan 'n diaken gaan, maar dan as hulpouderling.

TYD EN PLEK.- Drie maande. In 1874 is bepaal "alle maande" weens tydsomstandighede. Daar was baie werk om te doen. Langsaamheid is die tyd langer gestel, deurgang op drie maande. 'n Vaste tydbepaling is die beste. Die konvokasie kan geriefliker wyses van herinnering in 'n kerklike blad. Ook is dit goed as die agenda opgeneem word. Aan die end van elke vergadering moet die plek bepaal word. Die motief was destyds dat daar moes gelet word op die gang van die oorlog. Daarby het gekom die begerte om die verskillende

Later het die klas die hulle meer tot die vernaamste plekke bepaal.

WIE MOET DIE KLAS DIE AANROEP.— Daarvoor kan elke keer 'n kerk aangewys word. Vaste persone aan te wys is nie raadzaam nie. Ook moet die moontlikheid oophy vir 'n spesiale vergadering wat dan deur sodanig kerk opgeroep word, liefste met advies van twee of drie nagebuurde kerke. Indien se 'n buitengewone vergadering te behoeve van enkele persone opgeroep word, moet hulle die vergadering bekostig, bv. proponente wat eksamen wil doen, of gesenureerdes wat hulle op die meerdere vergadering beroep, en hulle self dadelik wens te verantwoord. Vir die ontvangs van die klas die sorg die roepende kerk; vir die reiskoste elke kerkraad afsonderlik.

DIE LEIDING VAN DIE KLAS.— Die Praeses is 'n Dienaar van die woord omdat hy daarvoor die leiding gehad het. 'n Vaste praeses is nie raadzaam nie omdat hy 'n oorwegende invloed naderhand sal oefen. By 'n Sinode is daardie gevaar minder. Tog bestaan dit ook veral as die Praeses in die tussentyd as Moderator beskou word. Hierdie rugigheid het nie bestaan toen die Eendame Sinode dit vrygelaat het om dieselfde persoon te herkies. Volgens die artikel kan die praeses talkens gekies word of die praesidium kan hy toerbeurt geel word. Die laaste metode het hierdie voordeel dat elke dienaar die formele mag kry en hom kan voorberei. Die skadukant is dat mens partyk 'n ongeëskikte Praeses kan kry. Hy kan egter advies inwin. Wanneer daar geen toerbeurt is moet daar bepaal word wie sal open en die verkiesing van die Praeses sal lei. Dit geskiet gewoonlik deur die praes van die roepende kerk. Partykeer word dit gedoen deur die vorige of deur onttentenis, deur die voor-vorige Praeses. Hierdie laaste weg is in ooreenstemming met artikel 35.

DIE WERKSAAMHEID VAN DIE KLAS.— Hier word uiteraard alleen die vaste werksaamhede genoem. Verla daardie werksaamhede wat 'n geestelike karakter dra. Hierdie vrae moet aan elke kerk afsonderlik gerig word. Rede te Emden, 1571 is hulle vasgestel. Aanhangsels op. Art. 2. Daar word ook van die "ketterse" gesproke. Dit is behou in 1578. Daarna is dit uitgelaat omdat dit begrepe is in die laaste vraag.

- a. Vra na die Kerkvergadering. Daar is altyd neiging tot slapheid.
- b. Vra na die kerklike dissipline. Ook hi-raan moet talkens herinner word.
- c. Vra na die arme en die skole, nl. of hulle beorg word. "Beorg" is nie dieselfde as "versorg" nie. Die armes is dikwels onderhou deur die diakens as burgerlike amptenare uit die offisiële armegoedere. Net so was die skole owerheidsinstellings. Die Kerke moes dus sorg dat die gelde daar kom, d.i. dat die Owerheid die gelde verskaf. Tans word as subjek van die skool beskou "die ouers" wat moet sorg dat die owerheid die gelde verskaf en as subjek van die versorg "die kerk".
- d. Vra na die oordeel van die Klas. Die kerkraad kom dus oore met 'r saak op die klasie as hy self nie daarvoor kan oordel nie of dit kan afhandel nie.

DIE KORTE PREDIKASIE.— Dit is reeds bepaal in Emden, 1571. aanhangsels op. 2 art. 1. Daar staan "by beurte". Later is dit verander tot "wie die klasie wil aanwys". Dit is gedoen om predikante van 70 jaar nit te laat kritiseer deur jongkerels van 25 jaar. Calvin was daar ook voor en wou homself daar nie aan onttrek nie. Van die

Van die begin af is daar die hand mee gelig. Dit was eers gebruik vir predikante wat nog min geoefen was. Die sinode van 1588 het gekla oor die nalatigheid by die instelling daarvan. Dat hierdie predikasies in onbruik geraak het, is verstaanbaar. Die motiewe was onderlinge oefening en handhawing van die suiwer leer. Dit word nou gedoen deur beter opleiding en strender eksamens. Bove dien as 'n predikant afyk, sal dit blyk die eerste in sy eies gemeente. Hierby kom, dat die kritiek geoefen word in die teenwoordigheid van die ouderlinge. Die prestige van 'n predikant kan dus maklik in gevaar kom. Vanwee hierdie moeilikhede is daar in die praktyk telkens wysinge aangebring.

DIE DEPUTATE NA DIE PARTIKULIERE SINODE. — Hier staan in die "laaste vergadering". Dit kon ook nodig wees op die voorlaaste, as die sinode baie gou op die klassis volg. In art. 47, word bepaal "twee dienaars en twee ouderlinge". Daar moet gelyke verteenwoordiging wees. In die praktyk het dit veel te wense oorgelaat. Alleen Friesland, Gelderland en Noord Holland het hulle aan die reeling gehou. Utrecht het twee ouderlinge en drie predikante gestuur. Groningen het 2 klassies, en driemaal 2 predikante en slegs een ouderling gestuur. Dit het met verskillende omstandighede saamgehang. B.v. Drente is deur Lodewyk gereformeer verklaar, hoewel daar min Gereform. was. In Groningen weer het die patroonsreg bes bestaan. Voorts was dit moeilik om ouderlinge te kry. Die aantal was kleiner dan teenwoordig, b.v. Amsterdam met 40,000 lidmate het 12 predikante en 12 ouderlinge gehad. Hulle moes in 2jaar tyd hulle hele wyk deurgaen. As hulle nie klaar was, moes hulle nadien, voordat hulle ontlag kon kry. Ook is hulle reis koste na die klassikale vergaderings nie altyd betaal nie. Daar is gevra of die publiek aan toegelaat word by die kerlike eksamens. Veral studente het daar belang by. Die Part. Sinode van Rotterdam, 1805 het besluit om in die vervolg geen studente of proponente toex te laat nie. Daar staan geen motief by vir hierdie besluit. Rutgers se: — Voor die hand le die veronderstelling dat in daardie jaar die Arminiaanse stryd die motief was. Arminius was toe reeds verdag by sy private kolleges, aan vertroute studente gegee. Waarskynlik wou hulle teenwoordig wees om te hoor of daar te skerp aan die tand gevoel is. Onder die republiek was ook die sin vir publisiteit, ook in politieke sake, nie te groot. Teenwoordig is daar geen beswaar om hulle toe te laat nie. Die beslissing bly by die oordeel van die klassis.

ARTIKEL 42.—

Waar daar in 'n kerk meer dan een predikant is, sal ook hulle wat nie volgens die voorgaande art. gewaardig is nie, in die klassis mag verskyn en advieserende stem he. Dordtse redaksie. — Daar in een plaas meer predikanten syn als eensullen die altesamen in die klasse mogen verskynen en de keurstemmen hebben, te ware saken ofte die hare persoon ofte kerken in 't bysonder aangaan.

By gebrek aan tyd is hierdie art. nie besonder prinsipieel op die Dordtse Sinode behandel nie. Uit Suid Holland het die advies gekom om aan alle predikante stem te gee. Toe is hierdie kompromis gekom. Die gevaar is dat 'n kerk met meer dienaars te veel invloed kry oor die kerk met net een dienaar., en een kerk mag nie oor die ander heers nie., art. 84. Daarom is die art. ook in die rewsale verander, en i.p.v. "keurstemme" het gekom "advieserende stemme".

ARTIKEL 43.—

Aan die end van die klassikale en andere meerdere vergaderings, sal mens sensuur h'u oor diegene wat iets strafwaardigs in die vergadering gedoen het, of die verneming van die mindere samekomste versmaad het.

Censuur beteken in art. 43, "vermaning" of berisping". Die klassis het geen reg om iemand van die Avondmaal af te hou nie. Hierdie art. is salde toegepas, omdat die berisping gewoonlik onmiddellik op die vergryp volg. Hier word nie bedoel 'n ondersoek na leer en lewe nie. Dis die werk van die kerkraad. Die vermanings van die meerdere vergaderings loop oor wat 'n persoon in sy kwaliteit as lid van genoemde vergadering gedoen het.

ARTIKEL 44. -

Die klassis sal ook enige van haar dienaars, terminante twee, van die oudste ervarende en geskikte, outeriseer om in die kerke, van die stede sowel as vandie platteland visitasie te doen, en toe te sien of die kerkrade leeraars en skoolmeesters hulle amp getrouelik waarnem, by die sui werheid van die leer bly, die aangename orde in alles onderhou, en die stigting van die gemeente, mitsgaders die van die jeug, na behore, soveel dit moontlik is, met woorde en werke te bevorder; Opdat hulle diegene wat nalatig in die een of ander mag bevind word, intyds broederlik mag vermaan, en met raad en daad alles tot vrede, opbeving en tot die meeste profyt van die kerk mag help dirigeer. En elke klassis sal hierdie visitasie van self, om redes waarvan die klassis sal oordeel, versoek om ontlaan te word.

Die kerkvisitasie.

In die begin toe die klassis nog elke maand vergader het, en die kruis van vervolging nog gedruk het, was opsig nie so nodig nie. Die klassis het ook nie telkens op 'n ander plek vergader nie, sodat plaaslike ondersoek moontlik was. Die Sinode van Middelburg, 1581, is egter alreeds gevra of dit nie goed is, inspectores of superintendente aan te stel. Part. Vras. cp.2, art. 28. Daar is toe geantwoord, dat dit onnodig is. Die klassis kon daarvoor sorg, en die wyde was ook sorgelik, omdat dit Hierargie in die hand kon werk. Superintendente was daar wel in die Ceref. kerke in Duitsland, Engeland en Skotland. Maar in Holland het hulle daarvoor gevrees. Aanleiding tot die vraag op die sinode van Middelburg, was blykbaar die slegte preke. Daarop is toe gevind die kort predikasies in die klassis. Op die Haagse Sinode 1586, het weer gravamen gekom en wel uit Suid Holland. Beïnvloet was nou.- handhawing van die K.O., wat in baie gemeentes verwaarloos was. As remedie is aangedring op 'n K.O. deur die owerheid afgekondig. Die Sinode het verder die besluit van Middelburg, 1586, gewysig, en die kerkvisitasie aan die vryheid van die kerk oorgeelaat. (art. 40 Haagse Sinode). Die konsep van die Suid Hollandse sinode, betreffende 'n "senatus ecclesiasticus" 'n soort opperskerkeraad, was gevaarlik. Die sinode het daar nie op ingegaan nie. Dat sy egter vir die visitasie was, blyk uit die rondskrywe, namens haar rondgestuur, waarin op inspeksie aangedring word. Die Suid Hollandse sinode het gevolg gegee, deur nie alleen die klassis hiertoe te gelas nie, maar self enige "spectores" aan te stel, sodat daar 'n dubbele stel was, ingeval die klassis hulle plig versuim. Toe die klassikale visitasie gereel was, het die sinodale visitasie verval. Die gevolg van die Haagse besluit was, dat geen enkiele van die Noordhollandse die visitasie uit gevoer het nie. Hulle gedeputeerdes op die Dordtse sinode het ook baie ongunstig daarvoor gerapporteer. Hier Suid hollanders het egter gewen,. Die visitasie is in art. 44 verpligtend gestel. Daarna het dit algemeen in swang gekom in plaas van die kontinuasie is die persone afgewissel. Vgl. H.H.Kuyper, Postacta, pag. 125.

In art. 44 word tweerlei bepaal.-

- a. dat terminante twee dienaars benoem moet word, . Dit is om die Superintendent te voorkom. Hulle moet wees v van die oudste en die ervarende, d.i. hier moet geen toerbeurt wees nie. Kerklike ervaring is hoofsaak by kerkvisitasie

Wat die feit betref word bepaal.-

1. dat hulle elke jaar visitasie sal doen en kontinu-
eer kan word. Dit geskied omdat daar nie baie oudste
en ervare predikante is nie.
2. dat hulle al e kerke sal visiteer, sonder uitson-
dering, die groot kerke waar baie en ervare predi-
kante is, word nie uitgesluit nie.
3. die sake word genoem. Die visitasie gaan oor predi-
kant, kerkraad, en skoolmeester.

Daar word egter nie 'n mandaat tot handeling gegee nie. Hulle mag
slegs ondersoek doen, en deur vermaning en onderwysing, misstande
wegneem. As daar verder gegaan moet word, moet die saak eers voor
die klassis kom. Daar moet 'n klassis opgeroep word, desne de 'n
buitengewone klassis. Dit mag alleen aan persone opgedra word om
te handel as die kerk self nie kan handel nie. Vgl. Rutgers.-
Kerklike Deputaten.- pp. 148 vv. 221.

I.v.m. hierdie art. is verskillende kwesies op ge werp.-

1. Hoe dikwels moet die visitasie plaasvind? Eenmaal per
jaar ten minste. Gewoonlik word vir elke visitasie
1½ uur gebruik.
2. of die visitasie aan kerkraad of gemeente moet bekend
gemaak word? Om kerkraad en gemeente te oorval is nie
goed nie. Afkondigings aan die gemeente moet daar wees,
volgens Gereform. beginsels. Dit is meteen 'n geleent-
heid om malkontente 'n geleentheid te gee om met hulle
sake tot die visitatore te kom. In die real sal wel
niemand kom nie. Tog moet daar vooraf afkondiging
geskied.
3. wat is die verhouding tussen visitatore en kerkraad?
In verband hiermee moet gevra word.- wat is die karak-
ter van die vergadering? Dis 'n kerkraadsvergadering.
Die visitatore kom dus daarby. Die gewone predikant
behou die predidium. Die visitatore kan ook wel 'n
vergadering hou. Dan is een van die visitatore praeses.
Maar dan is die kerkraad nie te noodig as kollege,
maar as kerkraadslede.
4. moet die boeke van die kerkraad ter tafel wees?
Ja, dit word nie verwag dat die kerkraad sal lees wat
in beslote kring behandel is nie. Dit moet vir hulle
genoeg wees om te weet dat die boeke daar is, en dat
hulle verklaar word in orde te wees. Kom daar 'n klag
in, dan moet daar ondersoek word. As dit nie goedsdike
gaan nie, kom die saak op die klassis.
5. Moet die visitasie kommissie hulle met kerklike adminis-
trasie inlaat? Ja, dit is 'n baie belangrike punt.
6. Met betrekking tot die skool is end reuk redig. Dit
kan die oprigting van 'n kristelike skool tot gevolg
he.
7. Statistieke opgawes moet verstrekk word, omdat ook
daaruit die toestand van die gemeente moet beoordeel
word.
8. Wanneer moet die visitatore rapporteer? Telkens voor
die klassis saamkom. Dit moet ook 'n iftelik geskied

8. Wanneer moet die visitatore rapporteer? Telkens wanneer die klassis saamkom. Dit kan ook skriftelik geskied in goudtige gevalle.
9. Wie moet die onkoste van die visitasie dra? Vroer het dit ten laaste gekom van die gevisiteerde kerk. Later, en terug, ten laaste van die klassikale kas. Die argelees kerke is gewoonlik die armste en het die visitasie die meeste nodig. Daarom moet die las gesamentlik gedra word.

Ander deputate word nie genoem nie. Tog is hulle wel daar, en die beginsel is in hierdie art. aan geneem. Enkele klassies het vroer algemene deputate gehad vir alle moontlike sake. Anders het weer allerlei deputate, b.v. vir die visitasie van boeke, vir Indiese sake ens. Die tweede weg is die veiligste, omdat daardeur vermy word dat 'n deputaatskap 'n selfstandige hiërargiese mag in die kerk word. Reeds in die 17de eeu het Voetius hierdie kwaad bestry, wat egter in die 18de eeu weer in die kerke binnegedring het. Die oorsake van hierdie magsoontwikkeling is. -

1. dat vir die deputasie die geskikste persone gekies word en dat hulle deur oefening en praktyk nog geskikter word.
2. dat daar by elke liggaam bestaan die neiging tot magsoverreiking.
3. dat deur die deputate veelal die werk beter gedaan is as deur die klassis self.

Die beginsel staan bo die opportuniteit. Dit blyk daaruit, dat deur die vante deputasie die hogere besture in die kerk gekom het. Die potestas ecclesiastica, deur Christus in die gemeente aan die ampte verbonde, mag nie oorgedra word nie. Dit is ontrou aan Christus. Dit is dan ook van groot betekenis watter sake al dan nie ter uitvoering aan die deputate opgedra word, b.v. die approbasie van kerklike roeping en die afname van ekskommens moet geduriglik onder kontrole van die vergadering wees. Dit geen formaliteite nie.

ARTIKEL 45.-

Die kerk waarin die klassis, en desgeelyke ook die Partikuliere of generale sinode saamkom, sal, sorg dra dat op die acta van die voorgaande op die naankomende vergadering bestel.

In 1571 en 1578 (art. 43), is dit reeds besluit. In 1581 is die wysiging aangebring dat die besluit ook geld vir sinode en klassis. Hierdie maatreël is nodig om te kan vasstel wat reeds in 'n vorige vergadering behandel is. Hierdie maatreël is teenwoordig nie meer so nodig nie, omdat die handelinge van meerdere vergaderinge gedruk word. Tog kom daar soms sake voor, wat nie publiek kan gemaak word nie, b.v. tugsake. Die beswaar teen die druk van die handelinge is, dat allerlei onbelangriks moet opgeneem word, en dat die handeling nogal uitvoerig word. Ons ou sinodes het daarom twee soorte handelinge op gestel..... 'n korte uitvoering in die notule boek, en daarnaas 'n korte kolleksie van besluite en antwoorde op vrae van algemeen belang. 'n besluit van 'n kerklike vergadering is nie eers van krag wanneer dit gedruk is nie, maar geld terstond wanneer dit geneem is.

ARTIKEL 46.-

Die instruksies van die dinge wat in die meerdere vergaderinge behandel word, sal nie geskrywe word voordat oor die daarin voorgestelde punte die besluite van die voorgaande sinodes gelees is nie, omdat wat eenmaal afgehandel is, nie weer voorgestel word tensy dit verander moet word.

Hierdie besluit is ook afkomstig uit Eabden, 1571. Die beginsel is dat die sake wat in die meerdere vergadering reeds afgehandel is, nie weer behandel moet word. Dit kan uit onwetendheid plaasvind, maar ook netw opset, in die geval van stokperdjies. Soms is verandering wel nodig, soos die art, aan die end so. Om hierdie verandering te keer, deur te bepaal dat 'n punt eers na 'n sekere tydverloop weer aan die orde kan kom, is juis die middel om te erken, dat iemand na verloop van die vastgestelde termyn weer kan kom. Beter is die beginsel wat hier aan die slot neer gele is. Tans is dit maklik om te sien uit die gedrukte aksa wat reeds afgehandel is. Daar is wel eens beweer dat meerdere vergaderings alleen mag handel oor punte in die instruksies vermeld. Soms is punte selfs termy gele, omdat dit nie langs kerklike weg ingekom het nie. Vgl. Horant, No. 1902. Hierdie hele stelling is onjuis en hang saam met die onbegrepe hierargiese prinsip wat in die kollegiale stelsel tuis behoort. En daar word gemeen dat 'n kerkraad of gemeentelid alleen die sinode kan borsk langs die kantore van klassis en provinsiale sinode. Dis onjuis. Elke lid het volkome vryheid om hom tot 'n kerklike vergadering te wend. Word dus sy voorstel b.v. deur klassis of kerkraad nie oorgeneem nie, en as voorstel van die kerkraad of klassis na die sinode gestuur, dan het hy die volste reg om hom direk na die sinode te wend. "Deursending" langs die genoemde kantore is oorbodig en werk die hierargiese prinsip in die hand. Dit is 'n ander vraag of die sinode so iemand kan help, want sy sakk kan miskien tuis behoort by die kerkraad of die klassis, of dit kan geheel en al onontvanklik wees. Op die sinode van 1818 is deur die kerkraad van Amsterdam regstreeks 'n vraagstuk na die sinode gestuur en behandel, n.l. hoe te handel in geval van heidense kinders deur kristelike ouers aangeneem. Daar is ook gese, dat in beginsel moet geld dat oor wat in die meerdere vergadering behandel word, eers in die kerke moet bespreek word. Die toepassing hiervan bring ooreenkomstige besware.-

1. Die punt sou dan byna al 'n halfjaar van te vore al moet klaar wees;
2. by elke amendasie van 'n meerdere vergadering sou eers weer die gevoels van die kerke moet gehoor word, Dit is dan ook deur die Remonstrante beweer op die Dordtse sinode. Hulle het gedink dat die beslissing al so wel 10 jaar kon verskuif word. Ons beweer daarteenoor, dat op die sinode die kerke self sit. Die besluit is dus besluite van die kerke.

Intussen wil dit nie so, dat 'n meerdere vergadering oor alle ingebringte punte definitief moet besluit nie. 'n Meerderheid mag nie oor 'n minderheid heerskappy voer nie. 'n Besluit moet redelik krag he, deur die steun in die kerke. Daar is altyd urgente en nie - Urgente sake nie. In dies laaste geval kan gewag word tot dat 'n communis opinio sig gevorm het.

ARTIKEL 47.-

Alle jare, (tenzy die nood 'n korter tyd vereis) sal enige, soveel moontlik tot die provinsie behorende genabuurde klassies saamkom, na vatter Partikulier sinode twee diensars en twee ouderlinge ('n getal wat deur die sinode wat uit alegs drie of vier klassies bestaan ook op drie kan gestel word) afgevaardig sal word. By die uitmekaar gaan van die Partikuliere sowel as die Generale sinode sal 'n kerk verorden word, wat las he, om met advies van die klassis die tyd en plek van die na ste sinode te stel. Dordtse redaksie, - i.p.v. "enige" het oorspronklik gestaan, "'n s 'n getal"... Gestel word" is 'n latere invoeging, wat met die revisie daarby gevoeg is.

Grotendeels is hierdie art. reeds by art. 41 bespreek. Die Dordtse sinode van 1618 het, blykens die Postacta, hierop 'n uitsending gemaak, deurdat 'n klasialis en nie 'n plaaslike kerk te veel van die owerheid afhanklik was. Dit het egter nie gehelp nie. Ook die klasialis was te veel afhanklik. Die beginsel is goed. 'n Kerk bly, terwyl persone wegval. Alleen moet die saamroepende kerk aan tyd en plek gebind wees.

ARTIEKEL 48. -

Dit sal aan elke sinode vrystaan, korrespondensie te versoek en te hou met haar genabuurde sinode of sinodes, in die vorm wat hulle die mees profytlik sal ag vir die gemene stigting.

Hierdie art. oor die korrespondensie is eers in 1618 bygevoeg. Die saak self was nie nuut nie. ~~Kaxman~~ Sedert 1886 was daar geen Generale sinode nê. As noodmiddel is toe bedag dat die Provinsiale sinodes mekaar deputate kon toestuur, met adviserende stem. So het 'n gemeenskaplike bealissing moontlik geword. Histories blyk daar alleen uit, dat die kerke gemeenskap met mekaar moet he.

ARTIEKEL 49. -

Elke sinode sal ook enige deputeer, om alles wat die sinode geordineer het te verrig, en in voorvallende swarighede die klassen die hand te bied, waarby vir die onderskeidene belange soveel moontlik afsonderlike groepe van deputate benoem moet word, en om, altans ten getalle van twee of drie, oor alle peremptore eksamens van die aankomende predikante te staan. En al hierdie deputate sal van hulle handeling goeie notisie hou om aan die sinode rapport te doen, en as dit geëis word redes te gee. Ook sal hulle nie ontslaan wees van hulle diens voor en naer die sinode self hulle daarvan ontslaan.

Dordtse redaksie. - Jeder Synodus sal ook eenigha deputeren, om alles te verrigten wat de Synodus veroronnert heeft, sowel by de hogere Overzichendt, als by de respektive Classen, onder haer sortende, mede om tsaem ofte in mander ghetal over alle examina der aevkomender Predicanten te staan, ende voorts inde alle andere voorvallende swarigheden den Classen de hand te bieden, opdat eenigheidt, ordre ende suiverheydt der leere behouden ende gestabiliteer worden. Ende sullen deze van haer handelingen goeie notitie houden, om den Sinoden rapport daarvan te doen, ende so het geeyst wordt, redenen te geven. Ook en sullen sy niet ontslaghen wesen van haeren dienst, voor alleer de Synodus self haer daarvan ontslaet.

Die sinode het haar mag alreeds gedurende die tyd wat sy sit. As die sake wat nie heeltemal afgehandel is nie, nie kan bly te tot die volgende sinode, moet die toevlug tot deputate geneem word. Die deputaatskap het dus in die kerke op gekom sonder voorgaande reeling in die K.O. Eers in 1619 is die art. daaronter gemaak. Trouens, tydens die vorige sinode van 1588 het die gewoonte om sinodale deputate te benoem al op gekom. Die Dordtse sinode van 1618 wou deur hierdie art. twee dinge bewerkstellig, -

- a. eenparigheid, sodat in alle provinsies deputate sou benoem word.
- b. die omskrywe van die bevoegdheid van die deputate, nie alleen teenoor die laster van Grotius wat hulle interregs genoem het, maar ook om te verhinder dat uit die deputate daar 'n bestuurskollege sou ontwikkel. Vgl. H.R. Kuyper: - Postacta, p. 127.

Wat die posisie van die deputate aangaan, stel die Gereform. kerkreg vas dat daar geen bestuurskolleges sal wees behalwe die kerk-rade. Die deputaatskap het egter laat vrees vir 'n soort super-intendentskap en Voetius maan tot versigtigheid aan, deur waarskuwende voorbeelde te noem. Polit. Eccles. Dl. I, p. II4; Dl. 4, p. 328. Grotius het self die deputate interreges genoem. Dit, se Voetius, is laaster. Polit. Eccles. Dl. 5, p. 475. Die posisie van die kerklike deputate is nie anders as wat deur hulle aangedui word nie, n.l. afgevaardigdes van 'n kerklike vergadering om bepaalde, welomkrense werksaamhede te verrig, waartoe hulle deur die vergadering afgevaardig is..

Die mag van die deputate moet daarom aldus omskrywe word:-

- a. hulle mag geen mag ontvang wat die sinode nie self besit nie;
 - b. daar is sake van so groot gewig wat die sinode self alleen bevoeg is om te behandel, b.v. herniening van die belydenis.
 - c. 'n kerklike vergadering kan 'n deel van haar mag nie blywend aan deputate oordra nie. Voetius noem die volgende redens:-
 1. hierdie mag is oorgedra aan die gemeente. Vgl. Matt. 18; 18, en I Kor. 5.
 2. die mag kan nooit blywend oorgedra word nie. Die tans lewende geslag kan nie die volgende geslag onder verpligting stel nie.
 - d. die deputate het dan ook nog nooit in die Gereform. kerk sinodale bevoegdheid gehad nie.
 - e. in sekere wel omskrewe gevalle is aan die deputate bevoegdheid geskink om met sinodale outoriteit te handel. Dan weet die sinode presies oor watter saak dit gaan en wat die uitlag sal wees, b.v. tugsake.
 - f. Ook wanneer die mandaat spreek van 'n handeling na bevind van sake kom dit in die praktyk op dieselfde neer as wanneer hulle gemagtig word om met sinodale outoriteit op te tree in 'n bepaalde geval. Sou hieruit af geleid word, 'n te ruime mag, dan deug die term nie. Die redaksie van 1905 het wysiging aangebring t.o.v. vier punte. -
1. Geskraap is die spesiale punte wat genoem is vanaf die woorde.- sowel by die hege Ovirichept... onder haar sorterende. Dit is gedoen omdat dit slegs enkele punte is, en die spesifikasie dus tydelik is. Die K.O. moet liefse so algemeen meentlik bly.
 2. Weggelaat is die woord.- "opdat goede eenigheid ghestabieleert worden". Dit geskied omdat hulle eerbiedig is. Die doel van die hele K.O. is om goede eenheid, ons. te behou.
 3. Die bepaling omtrent die eksamen is in twee opsigte verander.-
 - a. die woorde "tesamen of minder in getal is vervang deur "altens ter getal van twee of drie", want hoewel die Dordtse spreke van minder getal, wat desnoods een deputaat kan wees, was die bedoeling nog "minstens twee". Vgl. art. 3.

b. dat die deputate alleen die peramtoor en nie die
prepatoor eksamen bywoon nie.

4. by die art. is gevoeg, - "waarby voor die afsonderlike
belange.... moet benoem word". Hiermee word gebreek met
die vroeëre sisteem om soveel moontlik alles aan een groep
van deputate op te dra. Die voordele is:-

- a. verdeling van arbeid.
- b. dat verskillende persone in kerksake tuisraak.
- c. die gevaar word vermal dat die deputate hulle as Super-
intendente gaan beskou.

ARTIKEL 50.-

Die Nasionale Sinode sal gewoonlik elke drie jaar
saakom, tensy daar enige dringende nood is om die tyd korter te
neem. Hierheen sal twee dienaars en twee ouderlinge uit elke part.
sinode gestuur word. Voorts sal die kerk wat las het om die tyd
en die plek van die Generale sinode aan te wys, indien dit na
die oordeel van ten minste twee part. sinodes, binne die drie jaar
saam geroep moet word, met advies o' onder goedkeuring van haar
nie part. Sinodes, van die tyd en plek besluit.
Dordtse redakcie.- Na "partikulier sinode" het gestaan.- "byder
Duitsche ende Waalse spraake". Na die oordeel van ten minste
twee part. sinodes" is 'n invoeging van die revisie van 1905.
Na "samenroep moet word" het gestaan. - haer partikuliere synode
vergaaderen ende 't selfde oock der naest gelegener kercke die
van een ander tale is, laten weten, dewelcke vier personen daerhe-
nen zenden zal, om met ghemenen advyse van den tydt ende plaetse
te besluiten,. Dezelve kercke die verooren is om de Generale
Synode saem te roepen wanneer sy met de Classe vande tydt ende p
plaetse berastalaghen sal, sal 't selfde de Hooghe Overheydt in
tyds te kennen geven opdat met haeren weten, ende (so het haer
belieft mede eenighe te zenden tot de Classe) van der saken in
tegenwoordigheydt ende met advys van haere gedeputeerde, besloten
worde".

Die naam "nasionaal" staan besoor "provinciaal" en "Generaal" teen-
oor "partikulier". Wesel het elke jaar 'n generale sinode bepaal.
Emden elke twee jaar. Dordt 1578 om die drie jaar en so het dit
geby. Daar was so baie moeilikhede in die pad om generale sinodes
te hou. Die overheid moes konsent gee. Die nadeel van 'n sinode
om die drie jaar is, dat die band nie so sterk gevoel word en
appelsake solank moet wag. In die laaste geval geld intussen die
uitspraak van die provinsiale sinode. 'n Buitegewone sinode kan
gebou word, as daar groot algemene sake is. Die sameroepende kerk
moet dan eers die provinsiale sinode hou om hieroor te beslis.
Vir 'n gewone sinode moet die kerk haar klassis byeenroep en
advies vra.

Wat die samestelling aangaan, kon daar eers alegs uit die klassis
na die sinode aggevaardig word. In 1578 is bepaal, dat die nasio-
nale sinode provinsiaal gedeputeer sou word, n.l. twee ouderlinge
en twee predikante. Tog het die ouderlingselament meer as eenmaal
weens tydsomstandighede ontbreek,. In 1586 was da r alegs twee
ouderlinge aanwaaag. In 1618 was dit al baie beter. Gedurig is
hieroor gekla, en is daar selfe oor sensuur gepraat. Die rede was,
predikante heerskappy moes verhinder word. Die deputasie moes
geskied nie by toerbeart nie, maar by wyse van verkiesing, om
alle hierargie die kop in te sla n. Doktore en Proff. het as zodanig
nie stemreg op die sinode nie, omdat hulle nie gedeputeer
is nie. Vgl. art. 33. Hulle kan egter qua doctores et professores
uitgeroep word. Dog hulle kan advies gee, b.v. die sinode van
1581 het Dancus, en die van 1586 het Saravia uitgeroep.
In 1618 is die professore deur die State Generaal aangestel en
het toe qua tales beslissende stem gehad.

Wat gedeputeerdes van die vorige sinode aangaan.- hulle is nie lede van die sinode nie. Hulle moet alleen teenwoordig wees om rapport te doen.

ARTIKELS 51 & 52.-

Hierdie artikel het heeltemal uit geval met die revisie van 1905. In 1818 is gepeog om in hierdie art. die verband tussen die Nederlandse en die Waalse kerke te real. Die Waalse kerke was van die begin af daar. Selfs die eerste sinodes was die van die Waalse kerke. In 1878, art. 47, is besluit dat die Nederduitse en die Waalse kerke geskied sou leef van weë die taal verskil. In 1886, is art. 52 D.K.O. aangeneem op versoek van die Waalse kerke. Die doel was om in sake van leer en tug tog veral eenstemmig te handel. Hierdie kongresie is baie salde gehou, en het speedig verloop. Die nuwe redaksie van 1918, wat gemaak is op die voetstapoor van die Nederlandse revisie van 1905 lui.-

Vir die Gereform. gemeentes van blankes in S.A., buite die Unie, word die wyse waarop hulle met die gemeentes hier te lande in verband staan, deur die Generale sinode gereel.

In hierdie art. is sprake van Gereform. gemeentes van blankes buite die unie van S.A., maar geleë binne Afrika. Daar bestaan drie sodanige gemeentes.- Humpata, Que in Portugees Wes Afr. en Eldoret in Brits Oos Afrika.

In die nuwe art. 52. word die kerklike sending gereel. Aanvanklik was daar geen sendingsorde nie. In 1918 is i.p.v. die ou art. 52 die nuwe gestel:-

Desgelyks word die arbeid van die kerklike sending in Afrika, vir sover dit algemene bepalinge nêdig het, deur die Generale sinode in die Sendingsorde gereel.

Die Sendingsorde is vasgestel deur die Sinode van Steynsburg, 1918. Die bespreking van hierdie sendingsorde val buite die bestek van hierdie werk.

DEEL DRIE.VAN DIE LEER, SACRAMENTE EN ANDER CEREMONIE.ARTIKEL 53.

Die Diensars van die Woord van God, en desgelyks die proff. in die Teologie (iets wat ook die ander prof. en ingelyks die rektore en die skoolmeesters wel betaan) sal die drie formuliere van Enigheid van die Nederlandse kerke onderteken, en die diensars van die Woord wat dit weder, sal de facto in hulle diens deur die kerkraad of die klassis gekors word, tot die tyd dat hulle hulself daarin geheel sal verklaar het, en indien hulle hardnekkig in weiering bly, sal hulle van die diens geheel afgestel word.

Hierdie art. is opontbeerlik. Dit hoort tuis in 'n Gereform. K.O. Die kristelike kerk het van begin af haar belydenis gehad. Vgl. die doopsformulier en die symbolium apostolicum. Calvyn het reeds in 1537 'n belydenis op gestel. en Guido de Bres in 1581. Die kerkverband kom juis tot stand deur die eenheid van geloofs-belydenis. Die eenheid kan nooit gesoek word in K.O., kerkinrigting of liturgie. Te wezel 1588, was daar reeds eenheid in die leer, en kon daarom oorgaan tot eenheid in die kerkdiens. Te Emden, 1571, het daardie eenheid in die leer voorep gestaan, art. 2. Die belydenis is dus die koord van die kerklike gemeenskap, en wel omdat sy op die Woord van God gegrond is. Daarom is die tersyde stelling van die formuliere, wat die Arminiane wou doen, 'n tersydestelling van die werk van die H.S. in die kerk. Op hierdie ooreweging rus art. 53. Daarin word voorgeskrywe die ondertekening van die belydenis deur die Diensars van die Woord en die Proff. in die Teologie. Hierdie bepaling was daar van die eerste generale sinode af. Daar die volgende generale sinodes is dit bevestig en versterk. (1574. -art. 32.; 1578. - op. art. 4, art. 1; 1581. - art. 37; 1586. - art. 47.). Na 1586 lyk dit of in die meeste provinsies die gebruik op gekom het, dat naas die konfessie ook die Kategismus onderteken moes word. Vgl. Wezel, op. 2, No. 6. Die Gidhollandse sinode het die saak voorgebring in 1618, nie alleen om die ondertekening weer voor te skrywe nie, maar ook om die formulier vas te stel. Sodanige formuliere was reeds in gebruik. Daartoe is besluit in die 162ste sessie. 'n Groot gedeelte van die formulier is ontleen aan die reeds bestaande formuliere. Die strengere bepalinge is afkomstig van die Zeeuwse formulier. Reeds op die sinode het Udemans sig beklag, dat die predikante hulle dubie alleen nog voorstel aan die kerkraad, klassis en sinode. Hierdie toespreek het later nog groter geword, toe die klassis die formulier ter ondertekening voorgele het. Die beswaar was nie teen die leer van die belydenis skrifte nie, maar teen die bepaling dat dubie alleen aan kerkraad klassis en sinode mag voorgele word. Die gevoele was, dat dit in stryd was met die libertas prophetandi. Vgl. H.H. Kuyper. - Pestata. - pp. 132, 150 186, 193. ... Dr. Schokking. - De Leertucht.

Ook vir die proff. is deur die Dordtse sinode 'n formulier opgestel, maar dit lyk of dit aan geen Hoër skool ingebruik gekom het nie, uitgezonder die Groninger Universiteit. In Suidholland wou die proff. aan geen onderwerping aan die provinsiale sinode weet nie, tensy aan hulle as kompensatie ook stemreg op die sinode gegee word nie. Dit wou die kerke nie. Die vraag is of 'n formulier wel noodsaaklik is.

Die antwoord is tweeledig. - Vir die proff. aan die Teol. skool moet die kerke se 'n verbindende formulier opstel. Tree 'n prof. agter aan 'n universiteit op, dan is die wetenskap soewerein in die kring, en moet die proff. meer vryheid he. Enwel kan die band tussen 'n teologiese fakulteit en die kerke nader geseel word.

ARTIKEL 54.

Ingelyksal ook die ouderlinge en diakens, en diene wat deur die klasnis as proponente toegelaat is; die genoemde formuliere van eenheid onderteken.

Die ou redaksie van 1588 het alleen bepaal dat die skoolmeesters die konfessie, of i.p.d.v., die kategismus sou onderteken. Die sinode van 1803 het eger die skoolmeesters uit hierdie art. gekrap, en op voetspoor daarvan is dit in 1916 vir S.A. ook deur die sinode te Potchefstroom gedoen. Die bepaling aangaande die skoolmeesters is toe by die vorige art. geplaas en in hierdie art. die ouderlinge en diakens en proponente saamgevoeg. Si het die sinode in art. 53 die groepe vir wie wel; die g art. 54 die groepe vir wie geen vaste ondertekeningensformulier bestaan nie, saam-geneem. Ons handel dan ook oor die ondertekening van ouderlinge, diakens en proponente afsonderlik.

1. Die Ondertekening van Ouderlinge en Diakens. - Die vroeere kerke het in sake die ondertekening van ouderlinge en diakens geen vaste lyn getrek nie. Die Part. sinode van 1574, het begin met ondertekening verpligtend te stel. (art. 5) Die Generale sinode van Dordt, 1578, het dit eger weer vrygelaat (art. 53). Die van Middelburg, 1581, het dit weer verpligtend gestel (art. 57), maar die van den Haag, 1586 het die geheel weggelaat. Ook die sinode van 1618 het dit aan die diakonie van elke klasnis oorge-laat. Die ou sinodes het dus baie op die punt gewelfel. Later het daar eger eenstemmigheid gekom. Die Part. sinodes het nog eers aan die Dordtse bepalinge gehou om dit vry te laat, maar die praktyk het hulle al meer beweeg in die rigting van verpligte ondertekening. Die Gereform. kerke het in 1834 en in 1892 die sinodale juk afgegooi, en hulle by hierdie gewoonte aangesluit. En toe die sinode van Utrecht, 1805, by haar wysiging van art. 54, die ondertekening deur ouderlinge en diakens verpligtend gestel het, het sy niks anders gedoen nie, dan die gewoonte wat reeds lank bestaan het in die K.O. vas te lê. In S.A. word ewwel nog hiervan afgewyk, en bestaan nerrrens die verpligting tot onder-tekening van die formuliere deur ouderlinge en diakens. Die manier van ondertekening het die Utrechtse sinode aan die kerke oorgelaat. Wel het die Part. sinode van Groningen by haar 'n voorstel ingedien om die formulier ter ondertekening vir ouderlinge en diakens vas te stel. Maar sy het geantwoord, - aangesien die reeling van hierdie saak aan die klasnis oorgelaat is, en deur onderskeie klassies reeds vasgestel is, is daar geen rede vir die generale sinode om 'n derglike formulier vas te stel. Hierdie antwoord bevredig heeltemal nie. Derglike in ander kerke voorkomende en noodsaaklike stipulasie moet nie aan die kerke self oor-gelaat word nie, maar in die algemeen geldende redaksie vasgele word.

2. Die ondertekening deur proponente. - Die het nie in die ou K.O. voorgekom nie. Eers die sinode van Utrecht, 1805, by haar rewisie van die K.O. het dit in art. 54 opgeneem. Maar al was dit in die K.O. nie opgeneem nie, is dit reeds in die 17de eeu in verskillende provinsies verpligtend gestel, b.v. in Zeeland, Suidholland, Noordholland ens. Hierdie punt is ook nie van belang ontbloot nie. Proponente is immers studente in die Teologie, wat geeksamineer en toegelaat is om die nuwer leer na waarheid te verkondig. Die sinode van Utrecht het dan ook in 1805 tereg in in art. 54 bepaal, datv diene wat deur die klasnis as proponent toegelaat is die genoemde formuliere van enigheid moet onderteken. Die manier waarop dit moet plaasvind is aan die klasnis oorgelaat. Hulle kan die formulier vir predikante met die nodige wysinge oorneem. Maar hulle kan ook soos die Zeeuwe en Suidhollandse kerke vroeer, 'n sie formulier opstel. Dit is wenslik, dat die klasnis eer hulle aan die proponente toegang tot die kansel verleen, die ondertekening van die belydenis vra en daarvan in die akte van eksamen melding maak.

1931 *Wageningen*
Wat den
Wet
Wet
Wet

ANTIIEKE. 55.

Tot waring van die valse leringe en dwalinge, wat deur ketteras geskryfte baie toeneem, sal die Dienaar en die ouderling die middel gebruik van lering, van wederlegging en vermaning sowel by die diens van die Woord, as die kristelike onderwysing, en by die huisbezoek.

Die ou redaksie het gelui.— Niemand van de Gereform. Religie sal hem orderstaen eenich boek ofte schrift van hem ofte van some anderen gemaekt ofte overgheset, handelende van de Religie, te laten drukken ofte anderszins uyt te gheven, dan 't selfde voer hem deorden ende goet gekend synde van de Dienaren des Woords synex Classe ofte Part. synoden ofte Prof. der Theologie in desen provintien met voorweten synou Classe.

Die boekensensuur was reeds eor die reformatie, veral na die uitvinding van die boekdrukking, in die Roomse kerk tot ontwikkeling gekom. Baie mense het toe geleer lees, en toe na die boeke van die voorlopers van die Hervorming, en later van die Hervormers self gegryp. Hierdie boeke het die oë geopen vir die skriklike dwalinge van die Roomse kerk. Daarom het die Roomse die boekensensuur ingestel ((Index librorum prohibitorum). En die ou sinodes wou hierdie gebruik oorneem. Die boekensensuur het nie gehelp nie. Die ondervinding het geleer dat die geheime verspreiding tog voortgaan, en dat die trek na die verbode baie sterk was. Emden, 1571, art. 61 is byna gelykluidend met die art. van 1618. In 1574 is die art. verskerp. (Vgl. art. 7, 1574). Hierdie art. was baie prakties. Die dwalinge moss bestry word sonder om die dinge te noem. Die sinodes van 1578, 1581, 1583 het die saak self gehandhaaf. In 1588 is daarby gevoeg.— Niemand van die Gereform. Religie. Dit is toe so gestel om die politieke approbasie te verkry, met die oog op Oldenbarneveldt. Hierdeur is die art. grotendeels beroof v van sy krag. Die Gereform. mog geen ketterse boek druk nie, maar die ander wel. Op die sinode van 1618 is besluit om 'n verordening te laat optrek deur die moderamen op die druk van boeke, om aan die State Generaal aan te bied. Hierdie besluit is nie uitgevoer, deurdát die state self 'n ordinantie uitgevaardig het. Die sinode het daarin genú die aanstelling van vaste visitatores librorum, (ongetwyfeld kerklike persone) en hulle daarvoor by die state bekla. Die State het daar egter nie op ingegaan nie, en die saak nie verhelp nie. Van die begin van die heformatie het daar naas die kerk, ook 'n overheidse sensuur op die boek gestan. 'n vergunning van die overheid was nodig om te druk en te verkoop. Die plakate is gestel in die geus van Oldenbarneveldt, en was t ten nadele van Gereform. boeke. Utenbogaerdts geskrif eor die reg van die overheid in die kerk het die overheid laat druk, maar alle teeskryfte is verbied. Natuurlik het so 'n verbod niks gehelp nie. Die bewaar teen art. 55 is as volg.—

- a. Klassikale beoordeelaars van boeke is in die reel nie te vind. Vir goeie sensuur is heelwat kennis nodig, veral as die dwaling bedeklik ingevoer is. Oppevlakkige sensuur doen baie kwaad, b.v. Leenhof's pantelstiese geskryfte is onder klassikale goedkeuring ingevoer.
- b. So 'n sensuur is by dag- en weekblads onmoontlik.
- c. die afgekeurde boeke kom tog in die lig, en dan met 'n sekere reklame.
- d. die verskillende insig van die klassee kan skadelik werk, b.v. die geskryfte van Leenhof is goedgekeur, en Fyrtierse "Eiens Horsteling" .. 'n goede Gereform. boek.... is afgekeur.

- e. 'n Owerheidsensuur t.o.v. godsdienstige boeke is geheel en al onmoontlik.

Die goeie beginsel in hierdie art. is dat die geïnstitueerde kerk sat toesien wat deur deur haar lidmate geleer word, en daar in die predikasie en die kategiasie, sowel as by die huisbezoek teen verkeerde ketterse lektuur gewaarsku word en dat die lidmate onderwys en vermaan moet word om by die suiwer leer te volhard. Vgl. die gerevideerde art.

ARTIKEL 56.-

die verbond van God sal aan die kinders van die kristene met die Doop, so spoedig as wat mens die bediening daarvan kan he, verseel word, en dit in die openbare versameling, wanneer Gods Woord gepredik word,.

Die Dordtse redaksie het nog hierby gehad.- Doch ter plaetse dat niet so veel predikationen gedaan worden, sal men een sekeren dag: ter weke verordningen, om den doop extraordinaerlyck te bedienen soo nochtans, dat 't selde zonder predication niet en geschiede.

Van die begin af was daar reeds 'n sekere doopspraktyk gevolg. Ge Geneve is gevolg. Wessel, 1588, het bepalinge gemaak oor die middelmatige en die prinsipiële dinge, . Hoofst. I, Nos. 8 - II; Hfst. 8, Nos. 1 - 5. Die middelmatige dinge is volgens Wessel, een of driemaal besprinkel; doop voor die predikasie, getuies.

Die prinsipiële dinge is.- die doop moet verbonde wese a n die bediening van die Woord en moet plaasvind in die samekomsse van die kerk. Uitsondering in die geval van enkele swakkes, wat die saak nog nie verstaan nie, kan daar wese, mits by die bediening van die doop minstens vier of vyf gelowiges aanwesig is. Nooit is die absolute noodsaaklikheid van die doop ter saligheid deur die Gereform. kerk geleer nie. Geen dooies of monstra is gedoop nie.

Ok geen klokke en wat dies meer op. Op Gereform. terrain is alleen die vraag of dit 'n lewende mens is.

DIE KINDER DOOP.- Daar staan in die art. dat die Doop bedien sal word aan die kinders van die gelowiges. Hierdie term het nogal gavarieer. Vgl. die opskrif bo die doopsformulier, met die aantekeninge van Prof. Rutgers. Die Doop as 'n seel van die verbond, moet bedien word aan die kinders van die kristene. In die K.D. hoef daardie term nie nader omskryf te word nie. Reglemente werk versarrend en is ongereform. Op die vraag .- Watter kinders moet gedoop word? is die geskiedenis eer te ruim dan te eng, geantwoord. Die idee van 'n volkskerk het al spoedig ingewerk. Baie keer is al wat ten doop aangetoon word gedoop. Some is gewaarsku deur kerklike vergadering, maar die praktyk het deurgegaan. Voetius het die argument ontleen a n Matt. 3, Mark. 1, Handl. 2, bestry. p.1. vir die massale doop. Daar is volwassenes gedoop. As iemand hom ten doop gepresenteer het, was 'n belydenis nodig. Of die Dordtse sinode was die vraag of heiderse kinders deur dooplieds a ngeaem, wat vir goeie kristelike opvoeding borg staan, kon gedoop word, ontkenkend beantwoord. Die Engelse deputate was hierop teen op grond van swak argumente.

- Aan Abraham was bevole om sy huis te bestry. Hier word vergeet dat ook die volwassene heidens besneel is.
- Sulke kinders is deur Gods Voorsienigheid in die kristelike kerk opgeneem. Uit die voorsienigheid van God kan egter nie geredeneer word nie.
- dat die kinders van kettere vroeër wel gedoop is. Maar sulkes het nog binne die kerklike terrein gestaan. Vgl. onder. Die beste is om geen kinders te doop dan waarvan die ouers lede is van die Gereform. kerk.

Op die sinode van 1578, of hulle kinders van alle soorte sennas soos hoereersders mag doop. Daarop is bevestigend geantwoord, omdat die kinders nie buite die verbond staan nie, op voorende egter, dat 'n stipulasie aangegaan word met 'n betroubare getuie. Rlykbaar is sover gegaan terwille van die omstandighede in die hoop, om die opkomende gealag gereform. te maak. Die idee van die volkskerk word in hierdie gebruik gevoel. Daar moet op gelet word, dat die getuies nie altyd genoegsame sakerheid gee nie. Howedien kan ouers geen afetand doen van hulle mag nie. Getuies is alleen van waarde wanneer die ouers toon dat hulle in die Gereform. weg wil wandel en die getuies dus toelig kan hou. Die reel is dus.— die kerkraad moet genoegsame waarborg he dat 'n kind 'n verbondkind is en dat dit in die Gereform. leer sal opgevoed word.

Vraagpunte. —

- a. Hoe moet gedoen word met die kinders van ouers wat aan alle religie vreemd is? Middelburg, 1581, wou 'n vermaning aan sulke ouers gee, en dan doopsgetuies stel. Afwysing na die idee van volkskerk, kon nie gebeur nie. Vgl. Part. vrae, 2, 18.
- b. Mag 'n kind gedoop word, as 'n vader nie die kind in die Gereform. kerk wil gedoop he? Die sinode van Embden het hierop, Ja, geantwoord. Tydens die vervolging kon dit vir die kerk nie profytlik wees nie. Ons antwoord hierop; nee, want die man is die boef. 'n Kind van 'n gelowige moeder kan gedoop word as daar wentlik waarborg is vir 'n Gereform. opvoeding. Dit kan egter nie as die vader vyandig is teenoor die religie.
- c. Moety kinders van afgeanedenes gedoop word? Dordt. 1574, Part. vrae No. 16, het geantwoord, "ja", mits daar 'n vaste stipulasie is. Middelburg, 1581, het ook "ja" geantwoord, omdat hulle nie buite die verbond is nie. Hierteen reis bedenkinge op, omdat die idee van 'n volkskerk daarby ingewerk het. Prinsipiëel is dan ook deur Gereform. skrywers anders geoordeel. Ook die Skotse kerkrade, 1560, se.— "nie doop nie". Kweo die Franse. Faral was in Dubio toe daar 'n gelowige grootmoeder was, maar Calvyn het gese "nee", want die waarborg vir die kristelike opvoeding ontbreek. In die reel geld die stelling — afgeanedenes staan buite die kerk. Daar kan egter uit sondering wees b.v. as dit blyk dat die afgeanedenes tog by die kerk wil bly, deur waarneming van die diens van die Woord, kristelike opvoeding, ens. en hoop gee op berou.
- d. Of kinders mag gedoop word van diegene wat gesensuerer moes gewees het? Hierdie vraag kom eintlik nie te pas nie, want die kerk het daar plig versuin. Die tug moet durgaan en vir die doop getuies gesoek word.
- e. Hoe moet gemaak word met die kinders van ouers wat nog nie belydenis gedoen het nie? Die ouers moet gewaarsku word, dat in die kerk nie plek is vir 'n kategorie van volwasse — gedooptes — wat nie belydenis gedoen het nie. Solank as hulle egter nog lede is moet hulle kinders gedoop word, mits die stipulasie aangegaan word met die getuies.
- f. Hoe moet gehandel word met onegte kinders en vandelinge? Die Skotse kerk het as reel gestel om onegte kinders nie te doop nie. Tog

Tog was daar geen vaste gebruik nie. Is die moeder lidmaat van die kerk, dan moet sy kerklik behandel word, en die stipulasies moet met betuies aangegeen word. In die geval van vondelinge, moet ondersoek word of die lyn van die verbond nog daar is.

- g. Hoe moet gehandel word met kinders wat deur 'n vrou gedoop is? Die sinode van 1574 het geoordeel dat daar moet oorgedoop word, overmits die doop deur 'n vrou bedien geen doop is nie. Voetius het dit betwyfel, omdat die Roomse en Lutherse toelant dat vroue in geval van nood kan doop. Ons se,-- die doop word daar verkeerd bedien, nie aan 'n amp verbonde nie, en kerke beskou daardie doop wel geldig as die kind sterf. Anders moet die doop vervolledig word. Die reïterering van Voetius bewys alleen hoe veradigtig die Geref. met die herdoop was.

h. Of 'n privaat persoon of ouderling mag doop? en sy doop deur ons erken word? Die sinode van 1578 het gese,-- alleen die doop van 'n ouderling is geldig, as hy daartoe deur die gemeente versoek is. Die doop self moet afgekeur, maar nie herhaal word nie.

- i. Hoe moet die doop van reisende priesters, monnike en sektariers beskou word? Die reisende priesters het 'n roeping van die Roomse kerk. Gewoone met die monnike. In sulke gevalle word die doop nie herhaal nie. In die geval van sektarier moet ondersoek word, of die vorm van die doop nie so verander is, dat dit geen kristelike doop meer kan heet nie, b.v. deur 'n ander formule of deur aan elkeen die reg te gee om aan die huis te doop. Reeds ten tyde van Cyprianus was daar stryd oor die ketterdoop. Sommige wou dit van nul en geen waarde ag, die kerk het nie so geoordeel nie, maar tog onderskeid gemaak tussen kettere en kettere. Diegene wat die fundamenteelstukke prysegegee het, is beskou as staande buite die kristendom. Hulle doop kon nie erken word nie, b.v. van die ediniane, wat die Triniteit geloof het. In die algemeen is die doop geldig wanneer hy bedien is,--

1. met water,
2. naar die woorde van die instelling.
3. in 'n gemeenskap, wat die Triniteit bely.
4. deur iemand wat verwee daardie gemeenskap daartoe aangestel is. Dus wel 'n reisende priester, maar geen vroedvrou.

- j. Hoe moet gehandel word met volwassenes wat nie weet of hulle gedoop is nie? Herdoop moet nie plaasvind, voordat daar sekerheid is nie. In dubio abstine. Veral teenwoordig sal dit nie lig voorkom, dat iemand nie gedoop is nie.

Die tweede hoofpunt in die art. is,-- deur wie moet die doop geskied? Dit moet geskied deur 'n dienaar van die Woord, want daar staan, -- Wanneer God se Woord gepredik word. Vgl. art. 58. Die saamhang tussen die Woord en die Sakramente mag nie verbreek word nie art. 1 hft. 5, 1568. Die sinode van 1574 het sig uitgespreek teen die doop van vrouens.

Die sinode van 1576 het uitgespreek, dat proff. in die Teologie alleen mag doop a. hulle bedienaars van die Woord is, art. 51. Die sinode van 1586 het bepaal, dat proponente eers moes beroep en bevestig word, art. 18. T.o.v. die Friese kerke was daar uitsondering, omdat daar die proponente 'n noot van las gekry het en dus ook die sakramente bedien het. Daar was 9 artikels van Uniformiteit op getrek, waarin bepaal was dat die Friese proponente in die ander provinsies geen sakramente mag bedien nie. Die Friese kerke het uitgegaan van die ongereform. kerkbegrip, wat later in die kollegiale stelsel ingeburger was. Vgl. art. 4. D.K.O. Ook in die geval van nood, moet niemand anders doop as 'n dienaar. Hierin het die Geref. hulle onderskei van die Griekse, Roomsse en Lutherse kerke. Die hele kwessie hang saam met die vraag, of die doop al of nie absoluut noodsaaklik is tot die saligheid. Ons se.- nie in privatio, maar die contemptus baptismi maak skuldig. Verder volg hieruit dat die Geref. by niemand anders die doop mag soek nie. Daardeur sou hy sy eie kerk verloor.

Wat moet daar gedoen word as daar geen Geref. kerk is nie? In 1588 het die owerheid te Frankfort die openlike diens by die Geref. verbied. Toe het hierdie kwessie sig voorgedoen. Datheer en Casper van der Heyden het van mekaar verakil. Die laaste het gese.- Dan moet die kinders by 'n ander glad nie gedoop word nie. Datheer het die Lutherse kerk beskou as 'n suster kerk. Calvyn is geraadpleeg, en hy was dit met Casper eens. Owerigens het beide dit ooreengestem, dat dit beter is om na elders te verhuis. Dit was die real onder die Geref. in geval van nood. Mens moes gaan na die kerk wat suiwer is, in die fundamentele stukke, en die doop moet bedien word sonder superstitie en sonder verloening van die Geref. belydenis. So 'n doop sou dan teenwoordig alleen te vind wees by die Lutherse kerk en die Ned. Geref. Kerk en die Hervormde kerk v. van S.A. Daar egter die kommunikasie so maklik is, hoef hierdie geval nie baie voor te kom nie.

Wanneer moet gedoop word? Die art. se.- So spoedig as wat mens die bediening daarvan kan he. Dit dagteken al van 1574, maar is tradisioneel. Reeds by Rome was dit die geval, sedert die kinderdoop algemeen geword het. By die Roomsse was die motief vir die vroegdoop die noodsaaklikheid daarvan tot saligheid. In Nederland het reeds vroeg, onder Doperse invloed 'n geringskatting van die doop ontstaan, aan die kinders te bedien. Die sinode van 1574 het ook bepaal in art 57 dat die doop nie moes uit gestel word om op die vader of moeder te wag nie. Die Part. sinode van 1575 van Rotterdam, het egter tot versigtigheid aangemaak. Die gevolg was ten slotte dat in die 17de en 18de eeu die doop na die vierde of vyfde dag 'n seldsaamheid geword het. Ook aan die Kaap was dit gebruik. Vgl. Kolbe.

Later in die 18de eeu het die daad van die mens meer op die voorgrond gekom, en is die doop genoem.- "n stigtelike plegtigheid". En om plegtig te wees, moes die doop selde bedien word, nooit meer in weekbeurte, ook nie elke Sondag nie, maar op spesiale doopsondae. Veral moes op die moeder gewag word. Vgl. die Sirkulere van die Sinode van 1817 in "Ons Doopsformulier" van Wielinga. p. 322.

Die Sinode van 1818 het in gevalle van groot nood die huisdoop toegestaan, mits in teenwoordigheid van die kerkraad as representant van die gemeente. Onder invloed van Suidholland is hierdie toegeseflike standpunt in geneem. Veel beslister was egter Noord-Holland. Vgl. H.H. Kuyper, Postacta. p. 173. Dit opmerklik dat die besluit van Dordt nie in die K.O. opgeneem is nie en dat selfs besluit is om dit nie in die gedrukte Acta op te neem nie.

Die sinode was bevrees vir misbruik. In die 178ste sessie is nog 'n besluit geneem, n.l. in die geval van doop van volwassenes.- of dit in die privaat kon geskied? Die persoon wat gedoop moet word, is miskien verlee of bevrees vir opspraak. Die sinode het die saak verays na kerkrade en klassen, m.a.w. wou dit nie toestaan nie.

Die tweede deel van die art. spreek van "weekbeurte", soos Voetius duidelik maak. Op plekke waar alleen op Sondag gepreek word, moes 'n weekbeurt ingestel word vir kinders wat op Maandag of Dinsdag gebore is. Hiervan is ewerel nie baie gebruik gemaak nie. Die grotere gemeentes het reeds weekbeurte gehad en dit was moeilik om op te stel en sprong by die geboorte van die kind te maak, om so 'n weekbeurt te ordineer. Hierin is egter die bewys toe ernstig die vaders die vroegdoop opgevat het. Die rede daarvoor was tweerlei.-

- a. Die mandatum Dei , w t so spoedig moontlik moet gehoorsaam word.
- b. die Coddelike seel van die Verbond wot op prys moes gestel word.

Alles moet met wysheid en versigtigheid gehandel word en die moeder moet genoem word, wanner sy by die doop aanwesig is. Weralde hindernisse soos 'n doopmaal of dooprok mag geen verandering wees nie.

Waar moet gedoop word? In die samekoms van die gemeente.

- a. Alleen op hierdie manier kan die goeie orde bewaar word.
- b. Die gemeente moet kontroleer of die doop bedien word na die instelling van Christus.
- c. Die doop is 'n deel van die openbare erediens.
- d. Deur die doop word die kinders in die ecclesia instituta ingelyf.... iets wat nie behoort te geskied sonder die medewerking van die gemeente nie.
- e. Die doop moet bedien word kragtens die onderstelde band tussen kind en gemeente.- in Christus geheilig, en daarom as lidmate van Sy gemeente gedoop.

Die Lutherse laat die saak aan die dienaar oor, en die Rooms maak uitsondering by die vorstekinders, siekes en gevangenes. Die Geref. het in die eerste geval nooit huisdoop toegestaan nie, want 'n vorstekind is in die kerk niks meer as 'n bedelaars kind .

ARTIKEL 37.-

Die dienaars sal hulle bes doen, en daartoe arbeid, dat die vader sy kind ten doop toe presenter. En ind die gemeentes, waar hulle naas die vader ook nog ander getuises by die doop neem ('n gebruik wat in eigsalf vry is, en nie ligtelik te verander is nie) bestaan dit dat hulle sal neem diegene wat die suiwere leer toegedaan is en vroom van wandel is.

In die Rooms kerk moet die kind ten doop gepresenteer word deur twee getuies, 'n pater en 'n meter. Deur hierdie heffing ten doop ontstaan die band van geestelike vereenskap tussen die kind en die heffer,. Dit volg dan ook vir die kerkelik.

'n Kind van die doopheffer en daardie gedoopte kind mag nie trou nie, want hulle word beskou as broer en suster. Dit vloei voort uit die Roomse gedagte van die teenstelling tussen natuur en genade. Hy wat geestelik wil word, moet met al die natuurlike breek. Ewens sluit by die doop die geestelike verwantskap die natuurlike uit. Vgl. Dr. H. Bavinck, — Ouders of Getuigen. pp. 47, 48. Met die ouers word in die Roomse kerk so goed as nie gereken nie. Die moeder is nog in die bed, en die vader bly meestal tuis. Hierteen het die protes van Calvyn gegaan, op grond van die Verbondaleer. Wel was daar ook getuies aanwesig, maar die vader het dan tog aanspreeklik en verantwoordelik gebly. By die getuies kon dan ook alleen bestaanreg he, by ontsteltens van die ouers. Voetius vermaan hulle dan ook om in hulle testament rekening daarmee te hou. Die gebruik om getuies naas die ouers te he, is vroeër as 'n middelmatigheid geduld. Tans ontbreek daarvoor alle bestaansgrond. Die Engelse wet hou geen rekening met doopsgetuies nie, maar met die voeg wat in die testament genoem word. Vandaar dat die sinode van die Geref. kerke in S.A. ook besluit het dat doopsgetuies nie noodsaaklik tot die Geref. kerk hoef te hoort nie. By die gemeente is aan te beveel, dat hierdie soort getuies heeltemal agterwee bly.

'n Derde soort getuie was diegene wat b.v. in die kruiskerke getuies moes afle, dat iemand gedoop was. Dit kan alleen onder vervolging nodig wees. Reeds die sinodes van 1574 en 1578 maak onderskeid tussen die verpligting van die ouers, en die geoorloofde teenwoordigheid van die getuies. Die beginsel is, — die vader moet ten doop presenteer, en nie die getuie nie.

DIE PRESENTASIE. — is die aangifte van die kind, en die verklaring dat dit in die Geref. kerk moet gedoop word, en die gewilligheid om die stipulasies te aanvaar. Hierby kan nog kom dat die vader self die kind in hande neem en aangesig vir die doop, maar dit kan ook wel, deur 'n ander geskied as die vader verles is, of bang is dat hy die kind sal laat val. Outyds het 'n grootmoeder of 'n tante dit gedoen. As die vader daar nie is nie, b.v. op see, of oorlede, dan tree die moeder op in sy plek. Die mening dat dit vir die moeder verbode is om op te tree, is verkeerd. Vgl. Wielenga. pp. 242, vv. pp. 316 vv.

ARTIKEL 58. — Die dienaars sal in die doop van die jong kind, sowel as van die bejaarde persone, die formulier van die instelling en die gebruik van die doop, wat vir hierdie doel onderskeidelik beskreef is, gebruik.

Van "Formuliere" word in die meervoud gespreek, hoewel daar maar een bestaan het. Tog was daar besluit dat daar nog een sou kom. Oop die 189ste sessie is aangedring op eenparigheid. Die Formulier van Dathen, 1663, is wel deurgaans gebruik, maar daar was ook afwykinge, mede omdat da r nie 'n offisiële teks bestaan het nie. Moete het ook ontstaan met die Arminiaanse stryd. Van Remonstrante kant wou hulle b.v. die woordjie "alhier" uit die tweede doopvraag verwyder. Vgl. Wielenga. p. 201. Utanbogaerd cum suis het hulle beroep op die Part. Vraag, No 21 van 1581, waar vryheid verleen is aangaande die woordjie "alhier". Episcopius het beweer dat in 1583 formeel tot hierdie verandering besluit is. Trigland het volgehou dat die formulier in 1583 nie verander is nie. Vgl. Wielenga. p. 308; Dr. Kuyper. Postscript. 137 — 139.

Op die sinode van 1618 is die formulier van Zeeland as model gebruik. Die rede vir die opstelling daarvan is, nie die onkunde van sommige predikante nie, maar die begeerte na uniformiteit. Vgl. Luther en Calvyn wat beide op die formuliere aangedring het. Wat aangaan die doopsformule, sê Kuyper Dogmatiek. In die woorde self is daar geen magiese krag nie. Selfs Tog het die Geref. kerke gemeen, dat hulle die H.S. moet volg, Matt. 28; 19 ook al is daar geen vaste doopsformule in gebode nie en al, is in die eerste tyd ook gedoop alleen in die Naam van Jesus.

Die Formulier vir die bejaarde doop is geheel ooreenstemmend van die konsep van Berland, behouders die drie vrae, waarvoor in die plek is die vyf vrae, wese sandie hollandse sinodes ontreem. Die woord "bejaard" beteken "tot jare gekom", d.i. 15 tot 16 jaar. T.O.V. hierdie formulier het misverstand geheer. Toe die sinode uitmaak gesien het, is aan die deputate opgedra om die konsep af te werk. Maar die alleen gekied deur sendeling aan die verkiende klasse en nie deur 'n offisiële uitgawe nie. Vandaar die baie foute van die drukkers. Die enige middel daarteen is om die hele art. af te druk, soos Prof. Rutgers gedoen het. Die konsep van die Dordtse sinode begin: "En Alhoewel". Die voorstel van die Formulier van die kinderdoop word dus veranderel. Maar juis daardie veranderstelling het tot misverstand aanleiding gegee.

ARTIKEL 59. ARTIKEL 59.-

Die bejaardes word deur die doop die kristelike gemeentes ingelyf en vir lidmate van die kerkte aangeneem, en is daarom skuldig die Avondmaal van die Here ook te gebruik wat hulle by die doop ook belooft om te sal doen.

Hierdie art. is eers in 1619 gemaak. Daar het kwesale gekom in No Noord-Holland en Zuid Holland, omdat die mense kom vra het om die doop, en tegelyk kom verklaar het, dat hulle nie aan die D.A. sou gaan nie. In verband hiermee moet in die oog geboort word, dat die buwelsvoltrekking daartydens deur die kerk gekied het. 'n Menslik mog egter nie gesluit word tusschen 'n gedoopte en 'n ongedoopte nie. Hou 'n ongedoopte tog trou, moet hy hom om hierdie rede eers laat doop. Daardeur het die skeiding van sakramente ontstaan. Die Zuid Hollandse sinode was toegesienlik. Persone moes daar gedoop word, en dan vermaan word om nattertyd tot die Avondmaal te kom. Die Noord Hollandse sinode het beslister geoordeel. So het die vraag op die Dordtse sinode gekom, waar besluit is om uit te spreek, dat doop en avondmaal nie van mekaar geskei mag word nie. T.O.V. die sending in Indië het daar ook moeilikhede gekom. Dit blyk uit die notule van die kerk en klasse van Amsterdam, wat opgestuur is na die Provinsiale sinode van Noord Holland. Die gebruik in Indië was nogal spoedig te doop en dan te ontfang onderwys, en daarna pas tot die Avondmaal toe te laat. Die redes hiervoor was:-

- a. Om hulle alvan aan die kerk te bind.
- b. om hulle offisiel as kristene by die O.L.K. te laat boek.
- c. omdat die Roomse in Indië elkeen gedoo het wat hom maar aangemeld het.

Eers in 1649 het Batavia besluit om alleen te doop op genoegsame kennis en bekering. In die Acta van 1688 kom 'n brief voor van die Amboina wat vra of bejaarde gedooptes ook tot die Avondmaal kan kom? Daar is gevrees dat die doop daardeur verhinder sou word. Die sinode het besluit: "geen sakramentskeiding" en so is geadviseer, hoewel Amboina nie dadelik daartoe geworke was nie. In die 18de eeu het geen kwee is voorgekom nie, hoewel dit twyfelagtig is of die voorskrifte uitgevoer is.

ARTIKEL 60.

Die name van die gedooptes, mitgedore van die ouers en die getuies, en desgelyks die tyd van die doop, sal opgeteken word.

Die 'n maatregel van die praktyk, en die gekied van die "opgelyf", vir sover as wat die kerke nie onder die kruis was nie. Mens moet weet wie die gedooptes is. Deur die K.O. van Calvyn is die gebruik van party name verbode. Die Roomse Kerk het alle name voorleef gegee.

By voorkoor is die naam van die kind gegee op die daag die kind gebore is. Die sprekwoord se.— Elke kind bring sy eie naam, is daar meer dan een heilige op dieselfde dag, dan is meer name gegee. v. op 25 Desember kon 'n kind heet Christiaan of Noel, of 'n naam saamgestel uit of met Jesus. Die deur die Ceref. afgekeur. In Geneve is name soos Immanuel en Salvator nie gebruik nie. Euseo, Farnes, Judas, Cham, ens. Die Puriteise het gees.— alleen Bybels name. Die Geref. het sig gewag vir eenydigheid. In ons tyd word die name toegelaat wat die owerheid toelaat, want die owerheid het daarvoor haar eie feeling, b.v. nie die naam van God nie. Vgl. Sinode van Dordt, 1578, No. 33. Sinode 1581. Part. vroeë No. 23.

Moet die name van Volmannede by die doop verander word? In die vierde eeu het dit reeds voorgekom. In die Rooms kerk is verandering gereel. Wanneer iemand in 'n klooster gaan of Posa word, dan vind nameverandering plaas. Ook Jode verander hulle name by die doop. Daar is 'n gedagte in van breuk met die verlede. Daar word voorts 'n beroep gedoen op Abraham, Jacob, Paulus, ens. en beweer word, dat die ou naam dikwels i.v.m. die leidersse mistologie of iets dergelyks staan.

Die Ceref. wat nooit voorstaanders van nameverandering is, sonder dat daar absoluut 'n gebod neergeskrywe was. Teen die nameverandering pleit.—

- dis onjuis dat die nameverandering van Abraham, e.a. op die doop dien;
- In die R.K. kom voor name soos Appolon, Herman;
- die grondgedagte van die nameverandering is Romeins en Metodisties;
- deur daardie verandering kom daar verwarring t.o.v. nattaaplike sake.

Middelmatige sake is.—

- al dan nie onderdoppinging;
- watter plek van die liggaam besprekkel moet word; by ons is dit die voorhoofd, die oetel van die versiening;
- hoe dikwels besprekkel word;
- doop voor of na die preek.

Vgl. die Sinode van 1574, art. 60. na die predikasia en voor die slotgebed.

Tydens Calvyn in Geneve, was dit deurgaans voor die preek. Dan het hulle soms na die doop weggegaan en is hulle vernam. In Holland is mees na die doop preek gedoop. Die mees natuurlike orde is, — eers die Woord en dan die Sakrament. Hoofsaak is.— Woord en Sakrament moet nie gerkele word nie. Daerom kan die doop ook voor die predikasia plaasvind.

ARTIKEL 61. Niemand sal iemand tot die avondmaal van die Here toelaat nie, dan die, na die gewoonte van die kerk, warty by sig voeg, belydenis van die Ceref. religie geboen het nie, en bowendien getuigenis het van 'n vrone wandel, waaronder ook geens wat uit die ander kerke(gemeenten) kom, nie sal toegelaat word nie.

In hierdie art. sowel as in die twee volgende, word nie alles behandel wat op die Avondmaal betrekking het nie, . Dis nie die bedoeling van die K.O. te word nie behandel die vraag.— deur wie die avondmaal moet bedien word nie. Vgl. art. 3. Ook is gevra of iemand aan sigself die heilige Avondmaal kan bedien. Ons antwoord "ja". Jesus het dit ook gedoen, en die dienaar van die Woord doen dit kragtens opdrag, en nie as partikuliere persoon nie.

Daar moet ook nie na die staat van die persoon gevra word nie. Dit geskied onder invloed van die Metodisme. al is daar soms rede om ongunstig te dink oor die staat van 'n persoon, maar den moet by vermaan word.

Hoe moet die kind geskied? In die Geref. kerk is gewoonlik die model van Geneve gevolg, maar nie almal nie. In die kruiskerke kon 'n publieke toelating natuurlik nie geskied nie. In die organisasie is aldus gesien: - laar leer en lewe is deur een of meer lede van die kerkra d gesien. Onderzoek na die hoofwaarhede is ook gesien, en daarna vrae voorgestel. Daar die vrae moet met "ja" beantwoord. In die uitgawe van die Liturgie in die 18de eeu was die H.A. formulier voorgestel deur die "Korte ondersoek des Geloofs". Hiernaan is toegevoeg: - Al diegene wat sig ons. Vgl die inleiding op die Formulier. In die offisiële uitgawe van 1818 is die "Korte Ondersoeke" weggelaat, omdat die plan was om die Kort Begrip daarvoor in die plek te stel. Hierdie "Kort Begrip" was kort te vore deur die Middeburgse kerk opgestel. Daar die "Kort Begrip" nog eger nie deur die gesamentlike kerke goedgekeur was nie, is dit eger die offisiële liturgie geplane, en alleen die liturgiese aanwysinge wat nog in die Ouderuitgawe te vind is, is daar geloot. Die Dordtse Sinode, 1818, het eger die Kort Begrip nie offisiel ingevoer nie, omdat dit nou nog eger die liturgie afgedruk word. Die drie vrae in die liturgiese aanwysinge vervat, is deur Dordt, 1818, hulle is eger nie in alle kerke in gebruik gegaan nie. Ekster het vry geby. Dit het om die hoofsaak gegaan.

Voetius gee 'n beskrywing hoe die toelating was in die kerk van Utrecht. Elke ouderling het met sy predikant, gekry die opdraaf van die name van die kerkelike in sy wyk, wat hulle dan na hulle die goedgevnde ondersoek het, terwyl aan hulle teweens gedurende enige wke, onderrig in die leer gesien is. Tindelik is in die konsistorie openlik navraag gesien na die kennis van die kerkelike. By daardie geleentheid is dan die belydenis gesien, en die toelating gegee. Die gemeente kon in die konsistorie teenwoordig wees. In ander plekke het die ondersoek in detail voor die kerkraad geskied, terwyl voor die gemeente alleen die vrae beantwoord is. Alle pligtigheid is soveel moontlik uitgesluit. 'n Leeftyd kan nie vas gestel word nie, omdat die een persoon soveel voordeel van die ander sien. Op gegene tuffens blyk eger dat die Geref. die openbare belydenis van die geloof so vroeg moontlik hoefte. In ons eeu het dit later geword, omdat die trekking by was, om aan die belydenis die karakter van 'n eksamen te gee. Ook die Metodisme, wat na die inwendige staat van die mens ondersoek doen, het baie kwaad gesien. Die mens het gemeen om ernstig te werk te gaan, maar die uitwerking was net die teenoorgestelde. N.l. dat die belydenis 'n onverskillige sak geword het. Die joupe delike leeftyd is die beste, omdat die gemeen dan nog ontvanklik is, en nog nie beperk met twyfel. Voorts is dit 'n groot voorreg om jonk onder kerklike toezigt te kom.

ALLOUDE GEWELDE. - Hoe moet gehandel word met diegene wat in koninkryk lewe? Die Reformasie het hierna toe gekry, omdat in sommige dele die koninkryk 'n wettige bestaan had in die Middele eeu. Die Geref. kerke het steeds gese. - Alleen die kerkelike met een vrou is wettig. Vgl. H.E. Ruyter. - Het betreklik karakter der Reformasie. Op sondigheids is die vraag nou nog, of iemand tot die H.A. mag toegelate word wat op heidense wyse met me as een vrou lewe. Voetius verha l van sy vriend Heurenius, dat hy in India versoek is om Mattis op te slaan, en daar is die koninkryk geregtig, deur te beweer dat die mensde kinders nodig had om op die land te werk. Heurenius het eger nie toegegee nie, en Voetius keur dit goed. Vgl. Dr. B. er. - Eending en Polygamie. Die standpunt van Calvin was meer toegewend.

'n voortgevolgde kies is in daer met soer. Het is volke wat daarvan late. Moet 'n le-ower toegelant word tot die K.K.? Nee dit is 'n bedryf in stryd met die loord van God. Die K.O.u spreke van Lombardiens (banke van leering). Hulle is wokersers, wat tot 80% gevra het. Hulle was dus verbruikers van die armes. Terswondig is die hane van leering, verbruikers-instellings, juist om die arme te beoern.

Q3. ATT. 14. 15. - is vroeër gehand. As iemand op reis ga, aan het, het hy met 'n brief van introductie vertrek. Sydens die kruiskerke was dit 'n middel om verrassers te soek. Die afdeling tot aangifte van attentasie was die reis dat 'n mede, moontes, b.v. Immen deur vrees om te ge. ante beoern. As iemand dus hul, sou te, mo. hy attentasie vertoer, en daerop moe. e ngeliken staan die hulp van hy reed elders verker. Het. 1571, art. 44 - 47. In 1574 het die attentasie algemene karakter verkry. In 1578, art. 13 & 66 is ook medelinge attentasie toegelant. Ook is 'n attentasie model gegee en in 'n boek wat die hele kerkraad attentasie moe. afgee. By hartige vertrout die predikant en enige onderling dit doen. Die sinode van 1581 het die art. geredigeer soos dit nou is.

WIE MOET ATT. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000. Die hele kerkraad uit naam van die kerk, dat met medelinge van die gemeente. Daarom word dit afgeskryf. Die nie medelinge, maar van die gemeente.

Wat die moet attentasie a. p. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000. Aan wie moet attentasie a. p. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418.

Die breking van die brood is nodig as teestelling met Jesus, om aan te wys hoe die liggaam van Christus verbreek is aan die kruis. Daar ook is die brood die inhoude van die oorkluid van die gelowigen. Hierdie gedagte druk die 'n hoop ewels uit die. Om te kiel word afgekeur as nu die looms bygelooft. By die looms word die koste saarbid as Christus..

Op die vraag hou gehandel moet word met die oorkluidende brood en wy, het die looms en Lutherse kerke stipte voorakrisse. By ons drink die koste dit gewoonlik skelm uit.

ARTIKEL 3.-

die K.A. van die K.A. sal tammende alle tede af drie mende gehou word.

Dordtse redaksie.- Met K.A. die Keren sal ten twee mende een, soveel het mogelyk is, gehou word, en sal stichtelyk syn, daer het de ghelegentheit der seker lyden kan, die het op der Paasch, Pinxtenoch of Christenheit betelwe geschele. Doch ter plekke daer nog geen kerckelyke onderigher syn, sal men eerst ouderlingen ende diakenen by provisie stellen.

Alle twee mende. Dit was reeds van die begin af so, Dor't 1574 art. 68. Dit was in teestelling met die Middele Peac. Sohalwe die K.A. het daar waar een kerkelyke gemeente in die jaar, s.l. met Paasche of K.A. het by die K.A. aangedring op 'n kerkelyke viering, maar die owerheid was daarop toe. In die apostoliese tyd was daar kerkelyke gemeentes, thid en die K.A. was te vier. In 1593 is daar by gekom, dat die stichting moet jaar om die K.A. te vier op Paasdag, Pinxten of op Kerkelike. Dit het egter geskied omdat die owerheid in die volk nog gesteld was op die wettige. Ende die sinode van 1574 het kom tern die Kerkelike uitspraak en die sinode van 1578 (art. 7, Part. vree), het juis anderson in orde. Hierdie bevestiging is dus 'n konseksie aan die owerheid en volk. Met 'n beroep op die K.A. kan men nie vir die Kerkelike stry nie. Die laaste deel van die art. 3.- dat daar 'n kerkelike godd is. Daar kan geen K.A. viering van is wettig toegesien. Van die plek van die K.A. word nie gesprek nie. Onderstel word die aankoms van die gemeente. In die ou kerk was daar die gemeente van privaat K.A. viering in die kerk, veral vir die kerkelike en sterwende. Die Kerkelike, Lutherse en Episkopale het 'n kommunie vir die sterwende. Alleen die Kerkelike was daarop toe. VCL. Middelburg, 1581, art. 32.- Die gemeente is.-

- a. Die K.A. is 'n gemeenskapelike van die gelowigen met Christus;
- b. die private bevestiging sal die openbare in gebruik laat kom.
- c. kerkelike moet verry word.

Calvyn het kom ewels daerover gunstiger uitgespreek, hoewel hy nie wou dat daar moede der Kerkelike sal word nie. In Geneve was geen privaat viering nie, en by het daarby besne. Tog meer by dat die kerk viering 'n apostoliese van een van die kerkelike kerk. By man aan tot verligthoud. Daar moet 'n klein v. gadering van gelowigen wees. Dus kerkelike weer 'n diens van die Kerkelike. Hierdie laatste uit weg word by Voetius ook gevind.

ARTIKEL 4. DIE VOORBEREIDING. Die Kerkelike en kerkelike. In tye van vervolging is dit dan ook nie raadsaam om dit toe te laat nie. Tog word dit reeds vermeld in die sinode van 1574, art. 74. Ook in London was die voorbereiding bekend. T.o.v. die inhoud was daar tweelei gebruik. Die Londense was 'n oorkluidende predikatie, en die Ambdese was 'n lyke belydenisredaksie, d.i. 'n kort looms van die geloof. In die 17de eeu is beide oorkluidende.

Die sinode van 1581 het die voorbereiding "akultatief" gestel. Die danksegging is minder volledig gesig. In London het dit plaasgevind onmiddellik na die viering. Hierdie gedagte het oorspronklik in ons formulier in die Postkommunie. (Ps. 103). 'n Danksegging predikasie was dan ook nie van die begin af in gebruik nie. Die Dordtse sinode van 1574 het die opvatting, van die formulier, en verlaag in die namiddag die gewone katechismus prediking, art. 78, 80. As die katechismus in die more gesproke is, dan is die namiddag 'n gewone predikasie. Vgl. Dordt, 1578, art. 88. In elk geval was daar geen spesiale danksegging nie. Die sinode van 1581, art. 88, het die ook fakultatief gestel. poedig is dit op die vryheid van die kerke gelaat, en het dit daarmee gebruiklik geword.

Moet daar vastes word voor die H.A.? In die Roomsse kerk is dit 'n absolute vereisde. Die priester mag selfs geen glas water gebruik nie. Dit het in die Geref. kerke so gebly. Voetius se dat die vaste van self spreek wonder dat daar 'n bindende instelling is. Outyds is die H.A. om 7 uur v.m. gevier en was die mensse om 8 uur weer tuis vir die orbyet. Tog is die vaste onderhou, al was die H.A. om tien uur. Die gedagte was om die H.A. rustig te vier.

ARTIKEL 84.-

Die bediening van die H.A. sal alleen gekies, waar toeisig is van ouderlinge, volgens die kerklike orde, en in 'n openlike saak om van die gemeente.

Dordtse art.- Alas de Avondgebeden in veel plaatsen vruchtbaar bevonden worden, zoals int gebruik der halver elke kerk volgen 'tgelyken nu achtet tot taere meeste stichtinghe te dienen. Togh wanneer mensse beguheren soude wegh te nemen, sal 't selve niet onder 't oordeel der Classen, mitgeaders der overheid, de Geref. Religie tsegedaen, gheschieden.

Ons besprek hier eers die oue, en dan die nuwe art.

Die oue art. van die Aandgebene. Die Aandgebene was konsekwente van die gemeente in die kerk op die aan van elke dag tot die gesamen-skaplike gebed. Dit was 'n soort Geref. vesperdiens. Dit was nog in navolging van die Roomsse gewoonte om elke aand om te 4 of 4 uur die kerk oop te maak om vesperdiens te hou. By die reformatie is aan daardie gewoonte vas gehou. Die diens het bestaan uit 'n kort bybellering, psalmgesang en gebed. Soms was daar ook 'n kort toespraak. poedig het daar egter beswaar teen gekom. Die sinode van Dordt, 1574 het besluit dat die aandebene nie moet ingevoer word nie, waar hulle nie in gebruik was nie, en waar hulle wel in gebruik was, moes moete gesoen word om hulle so spoedig moontlik te afskaf, art. 81. Die wenware was:-

- a. dat die gewone predikasie sou skied ly.
- b. dat geen inbreuk mag gesoen word op die huisgebede en die huis gebede in die aand.
- c. dat die gebede op die besa- en vastedae aantooner sou ly. Vgl. Rylse N. sinode van Nedersburg. 1610.

So het a. die sinode van Dordt, 1578, art. 57, geoordeel, en het daar by gevoeg dat by bid. tondie nie gesproke moes word nie. Langsamerhand het hulle egter vastigheid in die kerk gekry. Vandaar dat die volgende sinodes, te begin by 1581, daar wel by gebly het, dat hulle nie moes ingevoer word nie, waar hulle nog nie was nie, maar op plekke waar hulle wel was, mog hulle nie afgeskaf word nie, dan met die advies van die klassis en van die Geref. oorheid van die plek. 'n Lang tyd het hulle nog in gebruik gebly, maar in die 17de eeu het hulle heeltemal verdwyn. Dit het prakties onmoontlik geblyk om die hele gemeente in die aand by mekaar te kry. Vers is hulle in die week afgeskaf, en Sondagaand gehou.

Aksidentale redes.-

- a. die drakte vir die predikant, veral in roet stede.
- b. miragting van die gewone diens van die oord.

Daar is gesê, dat lykspredikanten ook hulle nut kan he, . M.m. in Gelderland, Brabant e.a. plekke, is dit die enigste geseenthoud om die mense die evangelie te verkondig. Maar daar is dit geen lykspredikant nie, maar toesprake van die dienaar van die Woord.

ARTIKEL 80.-

In tye van oorlog, pestilensie, algemene volksrampes,, o.a. groot uwarigheid, waarvan die druk oorals in die kerke gevoel word, sal 'n biddag uitgeskryf word deur die klasie, wat daartoe deur die laaste generale sinode aangewys is. Dordtse redaksie.- In tyden van oorloghe, Pestilensie, die en tydt swaare vervolging der kerke, ende andere algemeyne swaricheden, sullen de diens van der kercken de overheydt bidden door haere autoriteyt ende bevel, vast- ende biddedagen, aenghedite ende gheheylygt mogen worden.

Hieroor is reeds vroeg gehandel. Offisieel opter aere toe die vryheid gekom het. Die 1574, art. 54. Onder wone was daar vaste-dag, maar hulle is deur die reformatie tersy gestel en te formeel. In 1578 was die toestand sodanig, dat die overheid daerom kon gevra word. Art. 74. Die biddag moet opter nie op 'n Monday ween nie. Diensooreenkomstig is dikwels vast- en biddas gehou, maar altyd by berinder swaar nood. Hulle moet dus onderkeie word van die aangebeide, in art. 64 gesê en van die geseelde biddende vir die gewas. 'n Jaarliks biddag is op vaste tye deur die overheid uitgeskrywe, nie vir 'n bepaalde nood nie. Die biddagerep het dan deur die hele land gegaan het behels 'n opvoering van Gods weldade, die ondankbaarheid van die mens en sy roepende sonde. Dan is biddagprase met ekstra kollokies gehou. Vgl. Kramer.- Het Gebed. Hierdie biddas is in onbruik geraak en oujaarsdand is daarvoor in die plek gekom. Daar was ook dan- en belede op vaste tye, n.l. vir die gewas, maar hier in hierdie art. word iets besonder bedoel. Wat hier in hierdie art. bedoel is, is iets buitengewoon. In ons tyd kom dit byna nooit meer voor, dat die overheid 'n biddag uit-skrywe nie, omdat die overheid meen dat sy neutraal moet staan teenoor alle religie. Natuurlik kan die overheid so 'n biddag nie aan die kerke opdring nie, maar wel is dit haar taak, om die onder-keie kerke te versoek om op dieselfde dag saamtekom, daervoor 'n datum aan te wys, en die publieke lewe dan soveel moontlik te laat stilstaan.

Dit kan gebeur dat daar 'n ramp kan voorkom, wat deur die hele volk gevoel word, en waar ernstig oer gedink word. Dan sou die overheid versoek kon word om 'n Biddag uit te skrywe. In Holland is dit gedoen in 1866, by die dreigende oorlogsgevaar, cholera en pes. In die Verenigde State van Amerika, skryf die president jaarliks 'n dardag uit. Die Geref. kerke kan niks anders doen, dan vir hulle die kring sodanige dae te bepaal. In Gelderland word daarvoor 'n dae is aangewys deur die sinode. In S.A. wys elke algemene Vergadering 'n kekrad aan. Hoofsaak hierby is dat die nood algemeen gevoel moet word om tot algemene verootmoediging te lei. Die dae moet dus nie al te seer vermenigvuldig word nie. In die art. word ook van "vaste" gespreek, allereers privaat, en wanneer die nood algemeen is, sal daar ook drang wees na algemene vaste. By groot droefheid is daar jitteward minder lus om te eet. Onder die Geref. was die vaste nooit algemeen nie. Dit kan by 'n biddag nie anders dan aanbeveel word nie, anders kry wene huigel-ary en asketisme.

ARTIKEL 67.-

Die gemeente sal onderhou wordens die Dordt, ook die Kerstdag, Paas-, Pinkster- en Hemelvaartsdag. Die onderhouding van die twee Feestas word aan die vytheid van die kerke gelant. Dordtse redaksie.- Dit het nie "Hemelvaartsdag" as Pinkster het gestaan, - met de navolgende daghen. Ende dewyl in de meeste steden ende provintien van Nederland daerenboven noch ghehouden worden den dag van Beurydinghe ende Hemelvaert Christi,ullen de dienaers overal, daer dit noch in gebrueck is niet is, arbeyden dat sy met de ander mogen conformeeren.

Hierdie art. sijn of dit die Feestas voorkryge. Historien verstaan blyk dit dat dit ook maar weer 'n koncessie is aan die onsewattime van die volk en die overheid. Dordt, 1574, het dat ook die toedeel bepaal. Die Ceref. was vanoudt op die Feestas toe, omdat hulle alleen wou onderhou, wat die woord van God gee. In Straatsburg was geen Feestas nie, reeds voor die koms van Calvyn, ook in Geneve nie,. Toe Calvyn teruggesien het na sy verbanning, is hulle herstel, maar deur die overheid. Die ander Ceref. kerke het die model gevolg van Coreys en Straatsburg. Calvyn was toe op die onderskeiding van die fee, en die goddelike tint wat da raan geges is. Vgl. Calvyn's invloed, deur Prof. Rutgers, pag. 90, vv., pag. 215 vv. Na die ordinantie Gods wou hulle alleen die Sondag hou, en geen dag da maas of daartoeoorstel nie. Dordt het bepaal in 1574, art. 15 dat die wese met die Sondag al er tevore moes w wees of die Dordt van te vore ooss die kerkstof behandel word. Dordt, 1578, het in dieselfde gese behandel, maar blykens die getuisme van Coolhaas, het baie hulle daar nie aan gestaan nie,. Almeer is ten slotte toegeen aan die wese van die volk en die overheid. So kom die bepaling van 1618 in die wereld, en word nog twee Feestas daarby genoem, met die bestryding, en die hemelvaart van Christus. Hierdie koncessie is verval,. tog as dit goed dat die kerke sig t.o.d.v. konformeer. Ieker is dit nie Ceref. om die Feestas tot buitengewone dae te verhef nie, maar da nie reiging wat juis die rede dat die kerke hulle teen die onderhouding van die Feestas uit gesprek het. Die Sondag le nie in die vier nie, maar in die buitengewone verhefing daarvan. Vgl. Dordt, Postesta. 64.

ARTIKEL 68. -

Dienaars sal alom, gewoonlik in die midde van predike fee, die omma van die aristotellike leer in die kategismus, wat teenwoordig in die Nederl. kerke aangenom is, vervat, kortelike nulle, also dat die kategismus soveel moontlik, ja rlike mag geindig word, volgens die afdeling van die kategismus daerop self gemaak.

Daer was van die begin af 'n kategismus - vir die jeug. Calvyn het te Straatsburg en te Geneve daarvoor gesorg. Die kategismus was nie bedoel om die kinders alleen te leer a spande die Ceref. religie nie, maar om hulle voor te berei vir die R.A. In die Franse kerk is die kategismus van Geneve gebruik, en in die Nederl. die "Corte Onderoesekinghe" van Micron. It 1537 het Datheen die heidelberger in Hollands vertaal. Die heidelberger het die ander vertaling, deels deur die invloed van die naam van Datheen, deels omdat daarby gevoeg was die Psalmsberyming en die liturgie. Wesel, 1538, het dan ook die heidelberger katechismus aanbevol, en dogelyks al die ander sinodes. Te Dordt, 1618 is na aanleiding van gravenen van die demonstrante die kategismus formeel herien.

Ook is in 1618 behandel gravenen aangeende die prediking van die kategismus. Bepaal is, dat die prediking daarvan nie moet rapelaat word nie, ook al het die predikant net vir sy eie familie gestaan en spreek. Allonge het die prediking meer ingan gevind, en het dit ten slotte algemeen geword.

Beleefde bestaan alreeds dat waer daar, en twee diensde op 'n
 ondag gehou werd die, die koninklike van gene nten aan dit zons
 voorkom. Volgens begalling moet dan om die ander ondag die Kategis-
 mus in beide kerke gepreek word. Woorts is aangedring op kortheld
 en bevestigheid. Die gewoonte het ook bestaan om ook die kistiers
 oerlik die kategismus te laat oye i.v.m. die diens. In beginsel
 is dit diezelfde en het deur Calvyn te Geneve ingevoer is. Daar
 is ondagnidag in teenwoordigheid van die ouers met die kinders
 gekatkeeser. Aan die kinders nie kon antwoord nie, dan is die ouers
 oerlik bestraft. Hierdie gewoonte was meteen 'n wotgesette
 kategisatieondagnie aan die ouers. Hiervoor is oter antwoefoel
 die n.g. lidmatekatagisatie.

Die vraag is of 'n tek nmet voers gaen aan die kategismuspredi-
 king, om te bewys dat die prediker die k.s. hoër stel. Die nie
 nodig nie, en rijk na die prevamer van die Remonstrante teen die
 Kategismus. So word die k.s. uitgespeel teen die polydisme. Die
 hele ondagsebedeling waarvoor gepreek word, is uit die k.s. getrek.
 Die bedeling is om in 'n jaar tyd die kategismus deur te preek.
 In die middel van die 16de eeu is ook op Avondmaal onas die
 kategismus behandel.

ARTIKEL 89.-

In die kerke sal alleen die 150 Psalms van David,
 die tien geboete, die Onse Vader, die 12 art. van die Geloof, die
 lofsange van Maria, agarias en Jimeon, die Moesang en die And-
 sang, en die balsemg voor die predikadie gezing word.

Die Dordse notakade.- het nie die Moesang, die andsang, en die
 bodsang voor die predikadie nie. En verder.- "t Gesangh, O God
 Die onse Vader bist, worde inde vryheydt der kerken geseldt om 't
 selve te gebruiken ofte naer te laten, . Alle ander ghesangen
 salmen uyt de kerken dooren ende daender onighen alberecht inghe-
 voert sijn, zulmen d'elve met de gewoelyckste midelen
 afschaffen.

Soos die nuwe art. daarbo staan, is dit in die Utrechtse resisie.
 Die sinode van Dordrecht, 1618, art. 14: het dieraan toegehoort.
 In die Conf. kerke van S.A. sal by die openbare eredienste gezing
 word alleen die 150 psalms Davids, die twaalf art. van die geloof,
 en die geante waarvan die teks in Gods oord staan, t.w. tien
 geboete, onse Vader, en die beryming van 1773, tans in gebruik,
 bly by die gemeente aangevoel, totdat die Conf. kerke van S.A.
 in sinode vergaer, 'n beters beryming gekleur het.

Die kerkgezing het met die reform. oorgekom. Die koerzang het toe
 weggeval. Calvyn het hom te Geneve en Strassburg bevestig vir
 die psalms beywer. Uit beginsel het hy daarvoor gekier met uitlul-
 ting van gesange. God self moet ons die lof op die lippe lo.
 Calvyn het die psalms op die kool laat oefen, so dat die kinders
 die gemaeste kon lei. Die ander Conf. kerke het ook hier die
 model van Geneve gevolg. In Nederl. is eers gezing die "Kouter-
 liedikens" van van Zylen van Ryvelde. Die gedoen of bekende
 wereldse wysies. Vir die kruiskerke was dit maklik om te doen nie
 ontdek te word nie. Later is die beryming van kouter Cyterkove
 gezing. Hy was 'n ouderling in London. In 156 het Batheen gekom,
 wat deur sy invloed die ander verandering het. Hier, 1568, het
 afgespreek om die beryming van Batheen te gebruik. Daarna 1576,
 art. 276. In 1580 het die beryming van Marrix verskyn. Dit was
 beter uit literer en estetiese oogpunt. Dit het oter die "du"
 behou, en dit was 'n nadel. Tewel was Batheen nog in die ulers.
 teen.

Tog het Middelburg, 1581, sig daar nie teen verklaar nie. Daar was selfs simpatie voor. Vandaar dat art. 51 die woorde weglaat. na die beryming van Datheen. Die sinode van 1586 het die tussche verbeterde exsistie van Marix ingevoer. Daar het ewewel van Jaardie invoering niks tot stand gekom nie. Leicester het te gou vertrek, en Datheen was te populêr. Die boekhandelaars het tans van Datheen had, het dit ook toegewerk. In 1518 is die naam van Datheen nie bygevoeg nie. Likw is daar bepaal aangaande die beryming nie, vormel het selfs nog die besluit van 1586 gestaan. In 1772 het die toestand teen Datheen ower gekom, dat tot 'n nuwe beryming besluit is, aangesien uit die beryming van Ceyzen, Woot, en die genootskap Laus Deo, alom populêr. Hierdie beryming is van die State afkomstig, wat uit elke provinsie 'n predikant uitgeroep het om an die werk deel te neem. By Staatsbesluit is dit ingevoer, en hierdie besluit is later deur die prov. sinodes goet gekoor. Geheel kerkregtelik is die saak nie in orde nie, maar die kerke het toe nie 'n generêle sinode gehad nie. Daar was ook dogmaties hoerwaars teen. Daar is te veel prake van die pad van die leug, en daar was minder mistiek in dan by Datheen. Die herward teen Datheen is meesal juist. Vergeet word ogter, dat die psalmie in die 16de en 17de eeu voelal as prosa gelees is. Ook is die betekenis van arty woorde nie meer verstaan nie. Teen 'n nuwe beryming het heer en daer verset gekom, . die owerheid het ewewel met boete en inkwartiering straf. Die verset het ook la ruit gekom, dat die plan was om teneinde tyd die kortere sangmetode in te voer. Die ou metode het elke root lank gehad. Te Sasuluis het elke vers 12 minute geluur.

Die beooring van art. 58 is tweeledig.

- a. dat allose die psalmie met die geseende gesange moet sing word.
- b. dat alle ander gesange moet gesang word.

Die Iordise sinode het eger geen gesange ingevoer nie, wou hulle liouer afstel, maar het uit konsensu motiwe party laat staan. Die besluit was veral gerig teen die gesange boek, in 1512 onder demonstrasie invloed ingevoer te Utrecht. Hierdie besluit is in Geref. kringe verwerp, omdat te veel geding is van die naam van die ding en dat die gelowigen die vrede moet bewaar, juist toe hulle deur die owerheid vervolgt is.

By hierdie besluit het die Geref. kerke gebly, al het daar stamme op gegaan, wat aangedring het op die invoering van gesange. Die praktyk was dat dit baie moeilik is om gesange te maak, wat nie die stempel van die tyd dra nie. Vgl. gesange van Ned. Geref. Kerk.

ANMERKING. - Die orrel. Art. 60 sagg oor die orrelspel, omdat dit reeds deur vroegere sinodes by die kerkedienste afgekeet is. Niemand het daar toe aangedink om die orrelspel vir begeleiding te gebruik nie. Die sinode van 1574 het hom daarteen verklaar, nie as 'n begeleiding van die sang nie, maar voor en na die diens. In 1578 is hierdie besluit hernu, en in 1581 na die Part. Vraag oorgebring, om die owerheid nie te hinder nie in die approbasie van die K.O. Die owerheid en die volk was vir die orrel. at aangaan die gebruik van die orrel, die oue kristlike kerk het by die gemeentelike sang geen instrumente gebruik nie, daar dit of Jood. of heidens was. Chrysostomos het dit goed bekeken vir 'n lagere lagere trap van ontwikkeling, en Hieronimus noem die dietersen by die diens, "koor van die duivel".

Tot die Middel Eeu was daar geen instrument in die kerk nie. Die oudste orrel is deur die Bysantynse keiser aan Peryn on larel die Grote gekeken. In die 19de eeu het die orrel in die kloosters gekom. Hulle is gebruik vir seestelike musiek, en nie vir die eredienste nie. Rome se leeraars, selfs Thomas van Aquinas het hom daarteen verklaar., maar in die begin van die 18de eeu het die gebruik van orrels in die eredienste begin.

Hul's het epter nie tot begeloiding heilen nie, maar om in die begin, in die middel en aan die end vir afwyseling te openl.

Die Reformatie het ook daarteen, Luther allereet dit as 'n middelmatige foto beskou. Hy het die gebruik toegepast tot hul by die sang. Zwingli en Juarsten. Calvyn het ook die woorde die hoofsaak moet bly en die musiek op die agtergrond. In Feerl. was die owerheid daarvoor, en het jare vir die ondersoek daarvan. Die orrel is in die kerk gebring, sonder om t t die kerk te beheer. In die kerk was daar orrelkoor, en daar het die Geref. niks teer gehad nie. Tog het die toerstaar gehly, Voetius het daartoe geskrywe. Die orrel is toe nog nie vir begeloiding gebruik nie. Eers te 1847 is dit te Leiden gebruik. Die owerheid was n.l. die orrel in dienstel, maar die kerkraad het besluit dat die lesing van Gods Woord voor die predikatie nie mag tagelast word nie. As dit tog moes wese, - so is gefink - dan lievers onder die lesang. In 1840 het Huygens die gebruik daarvan verbied.

In die tweede helfte van die 18de e u w. die toepassing van die orrel sterk, en toe het hulle ook begin om dit in te stel. Die owerheid teen die orrel was:-

- a. dat die kerk dit altyd verpooisel hou.
- b. dat die orrel geen deel van die kultus kan wese toe die lesang nie.
- c. dat die orrel al meer die oortand nom, en die geselskaplik karakter van die kerkade doen.
- d. dat die lesang toe deur nie versterk nie.
(Hierdie argument is van later datum).

Ons beginsel is dat die orrel nie seld moet jaer werk in. Marist het ook taal en godagtes. Die orrel moet alleen dien om die sang te onderstaan.

ARTIKEL 70.-

Alsoo dit behoortlik is dat die huwelikstaar voor die gemeente van Christus bewaardig word, volgens die formelien daarvan, sal die kerkrade daarop toewien. Dordtse verordening.- Alsoo bevonder word, dat tot noch toe verscheden gebruyken in de kerkelike orde saken sionne onderskeiden sijn ende mogtere wel oirbaar is ghelykvoornichheit daarinne, oploecht te worden, soo sullen de kercken alven by 't gebruyck 't welck sy conform Gods Woord ende voorgehende kerkelyke ordinationen tot noch toe onderskeiden hebben, tot dat byder kongher overrichoyt (diemer daerte met der kercken sal verordenen) een Generale ordinationi, met advys der kercken-dienaren, daarop gesicht sal sijn, tot dewelcke dese kercken ordinghen haer die stuk sijn sijn.

Reeds voor die Middel Eeue is huwelike op die kerkelike gebruyken bealid. Allereet is die huwelike beskou as behorende by die jure canonice. Die informasie was toe tye. Die owerheid het hon daer nie as beskou nie en die vra was of die kerk na die priester na as past. Sommige het gesee.-"Ja", want die huwelik is 'n owerheidsak, en die kerkelike kerk sijn sionne. Hier daer was sionne superstitie by. Dus is die huwelik ook al weer 'n kerkelike sion. So het die Geref. daartoe gesien om of buitelande te trou, of die owerheid te vra om dit te doen, sionne omdat Calvyn vir die huwelike sluiting verds op die ondwyd gesyn het. Tog het die kerk alik by die kerk gehly. Vgl. Feerl. op8; Abden, 1571, artt. 21 - 24.

Later is besluit om oor die algemeen by die landswyk te bly., en daar verskil ontstaan. Die Sinode van 1574, het dan ook in onderskeie gevalle die kerk na die owerheid verwys. Teen gemeentelike huwelinge is gewaarsku. Ten slotte moes hulle tog ingesien word, nie so 'n gemeentelike huwelik aangaan, het ewewig benaantbaar geely. Vgl. Dordt, 1578. Die huwelik is seker en kerklik en politiek. Lev, 16 is streng gehandhaaf. In 1580 was daar 'n meer gereelde praktyk, hoewel daar nog geen algemene ordinansie bestaan het nie. In art. 68 is toe besluit om huweliksake dit die K.K. en te laat. Die ons art. 70. In 1618 is weer by die owerheid aangevra, om 'n algemene ordinansie, wat opgestel moet word deur 'n kommissie bestaande uit politieke en kerklike persone. Hiervan het nimmer nooit iets gekom nie.

Insake die vraag van 'n huwelik met 'n ongeadopte, is die ou besluit vangetel om dit nie te weer nie. Innerlik kon hulle ewewig trou. Insake die huwelik met 'n afgestorwe, is dieselfde. Dit aan die end van die 18de en 19de eeu, was die algemene reel, dat die huwelik kerklik bevestig en geluit is om eksomatig die owerheidsbepalinge te wyl in moedlike sake die owerheid 'n besluit het. Die predikant was 'n goddiensgeerde van die owerheid. Daar die revolusionisme is die burgerlike huwelik gekom. Sy hulle was dit teenstand teen die klerikalisme.

Die kerel. beginsel, sien in die huwelik, 'n kerklike, politieke en kerklike element. Die huwelik moet geluit word ten overstaan van die familie, die staat en die kerk. Die kerk sien alhier in wat op die terroir van die gemeentelike gracie reed tot stand gekom het. Tans bestaan daar veralste huweliksordinansie, maar dit het nie tot stand gekom nie met die owerking van die kerk nie.

Die kerklike huweliksoluting, moet gesien word as die toewyding van die diens van die woord en gebede op 'n bepaalde geval. Die predikant tree op, nie persoonlik as liefvriend nie, maar as dienaar van die woord. As die owerheid bepalinge maak, wat stry met die woord van God, dan mag die kerk nie terugdra nie, vermits vir konflik met die owerheid. Natuurlik moet die onsmetlike kerke hier optree.